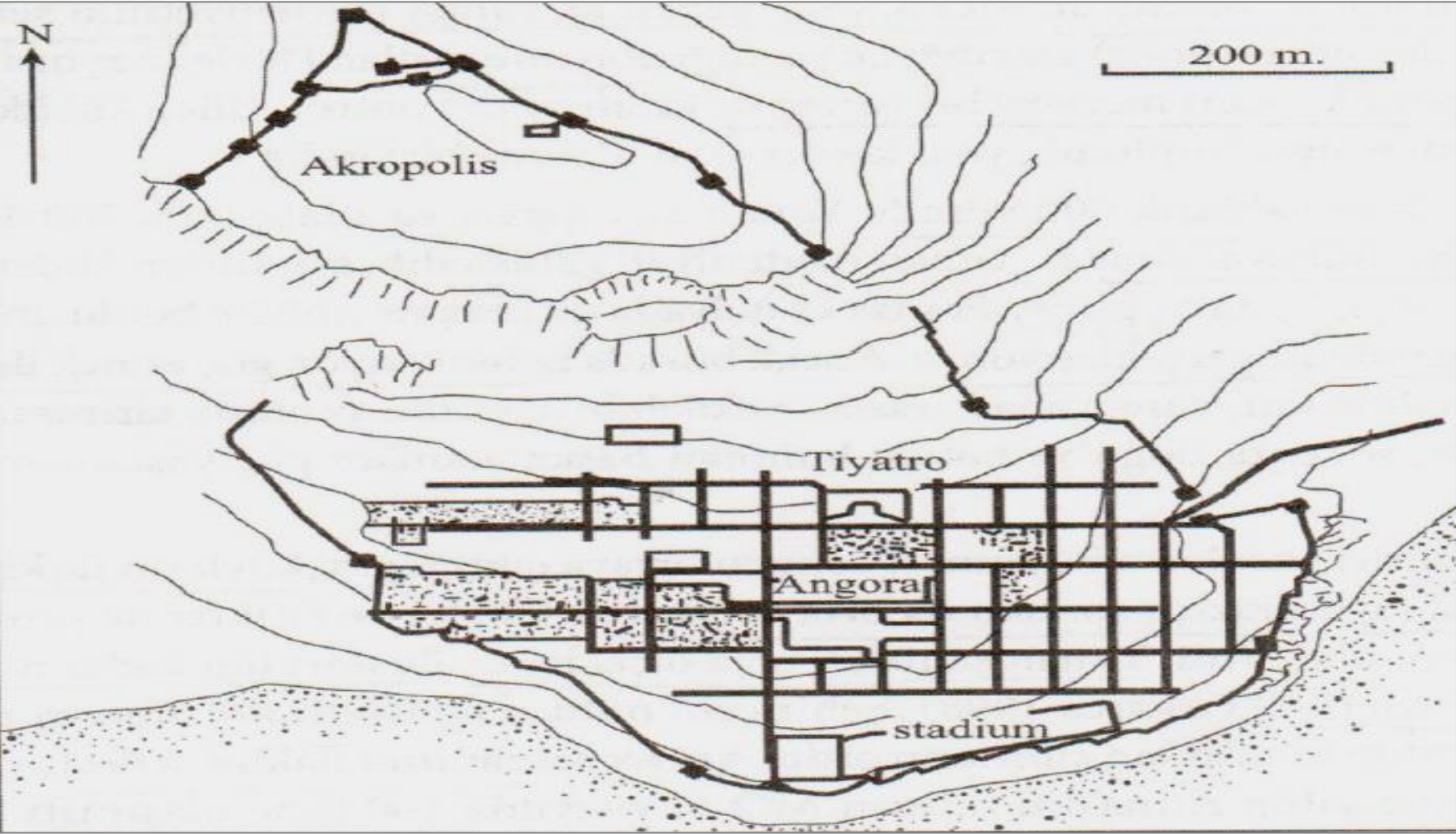

ŞEHİRSEL COĞRAFI GÖRÜNÜMLER

BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA

Plan elemanları YUNAN ŞEHİRİ

Çizim: E. J. OWENS, YUNAN VE ROMA DÜNYASINDA KENT 1994 aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

Yunan şehirleri **agora** ve **akropolden** oluşan iki farklı fonksiyonel alana sahiptir. **Akropol**, şehre tepeden bakan bir kale, ekilebilir toprağı ile değerli bir arazi parçası ve bir kuşatma sırasında geri çekilinen sığınak yeridir. Bu alan tapınak, değerli eşyaların konulduğu depo ve kralın oturduğu saray gibi unsurlardan oluşmaktadır. Şehrin geri kalan kısmı, akropolün yamaçlarında bulunmaktadır. Bu alanın merkezi ise **agoradır**. Toplanma anlamına gelen agora, halkın toplandığı, eğitim, sosyal etkileşim ve adli işlerin yapıldığı yerdir. Agora, Yunan toplumu için demokrasi ve halk merkezidir. Başlangıçta ticari aktiviteler bu alanda yer almamış, daha sonra bu tür aktivitelerin merkezi haline gelmiştir. Bugünkü **merkezi iş alanının** atası olarak kabul edilebilecek agora, şehrsel alanın yüzde beşlik kısmını oluşturmaktadır.

Poseidon Tapınağı YUNANİSTAN

Fotoğraf : Vincent J. MUSI & David COVENTRY NG

Antik Yunan inancına göre tanrılar; gökyüzündeki krallıklardan yeraltındaki ölümler diyarına kadar yaşamın bütününde rol oynuyordu. Ancak insanlar süreç içinde daha mistik ve kişisel bir öteki dünya fikrini benimsemiştir. **Denizler tanrısı Poseidon'un** Yunanistan'da **Sounion Burnu'ndaki** tapınağı projektörlerle aydınlanmaktadır.

Delphi Arkeolojik Alanı YUNANİSTAN

Fotoğraf : Vincent J. MUSI & David COVENTRY NG

Fotoğrafta üzerine alacakaranlığın çöktüğü **Delphi'deki Athena Pronaia kutsal alanının** ve buradaki dairesel yapının **(tholos)** yakınlarındaki Apollon tapınağında Delphi kahinine danışmadan önce, burada kurban sunmuş olabilecekleri düşünülmektedir.

Akropol arkeolojik Alanı YUNANİSTAN

Fotoğraf : Vincent J. MUSI & David COVENTRY NG

Athena'ya adanmış **Erechtheion tapınağı**, Atina'da **Akropolis'in** en kutsal yerinde bulunmaktadır. Antik Yunan halkı burada festivaller, kurban törenleri, oyunlar ve dini geçitler düzenliyordu. Bu alan günümüzde turistler için bir çekim alanıdır.

İNSAN YAPIMI SINIRLAR

Duvar (İmes)

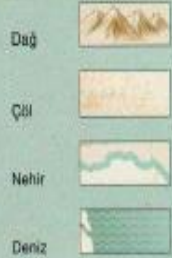
Binlerce kilometrelik sınırı sadece bir bölümü duvarlardan oluşuyor ve doğal sınırlar erson-
daki boşlukları dolduruyordu.

Hisar

Kule ya da Kale

Sınırlarda kurulan bu iki yapıda yoğunlaşan birlikler
iç kesimlerin savunması
kalmasına neden oluyordu.

DOĞAL SINIRLAR

GRUPLAR VE BÖLGELER

Roma İmp.
(İS 2. yüzyıl
ortasında)

Barbar uluslar
(Yaklaşık korum)

Politik bölge

TAHKİMAT BİÇİMLERİ

Duvarlar, askeri karakollar
ve sınır kentleri dev Roma
İmparatorluğu'nun sınırlarını
belirleme ve koruma
çabasının ögeleri idi.

Antoninus Duvarı

İS 142 yılında Hadrianus
Duvarı'nın ilerisinde taş, turba
ve ahşaptan inşa edilen duvar,
20 yıl boyunca imparatorluğun
kuzey sınırını belirledi.

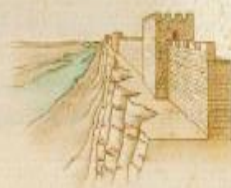
Lambesis

Roma, bu askeri kaleyi 81
yılı civarında kurdu. Daha
sonra Kuzey Afrika'da ordu
karargâhı olarak kullanıldı.

Dura-Europos

Romalılar, Fırat Nehri
kıyısında, kayalar üzerinde
yükselen bu kenti Partlilerin
elinden İS 2. yüzyılda almıştı.

İMPARATORLUK SINIRLARI

2. yüzyıl ortalarına gelindiğinde, bu haritada da gösterildiği gibi Roma İmparatorluğu'nun
yüzyıllar boyunca süren sürekli genişlemesi yavaşladı ve ardından durdu. Roma,
imparatorluğu, sınırları dışında kalan herkes için kullandığı terimle "barbar"lardan ayırmak
için kale, duvar ve doğal sınırlardan oluşan ağa güveniyordu. Diplomasi, ticaret ve
şiddet. Sınırların korunmasında tümü kullanılıyordu. Ancak barbar saldırıları, en
sonunda, 5. yüzyılda Batı Roma İmparatorluğu'nun çökmesine neden oldu.

İS 114-117
arası Roma
topraklarının
en geniş olduğu
dönem.

HARİTA'DA GÖRÜLÜŞ SİNİRLERİ
VE ULUS KALDIRILMIŞTIR
ÖLÜMLÜKÇÜ YERLEŞİM BİÇİMLERİ
PARANİZ KİNDİ YER ALMAKTADIR.

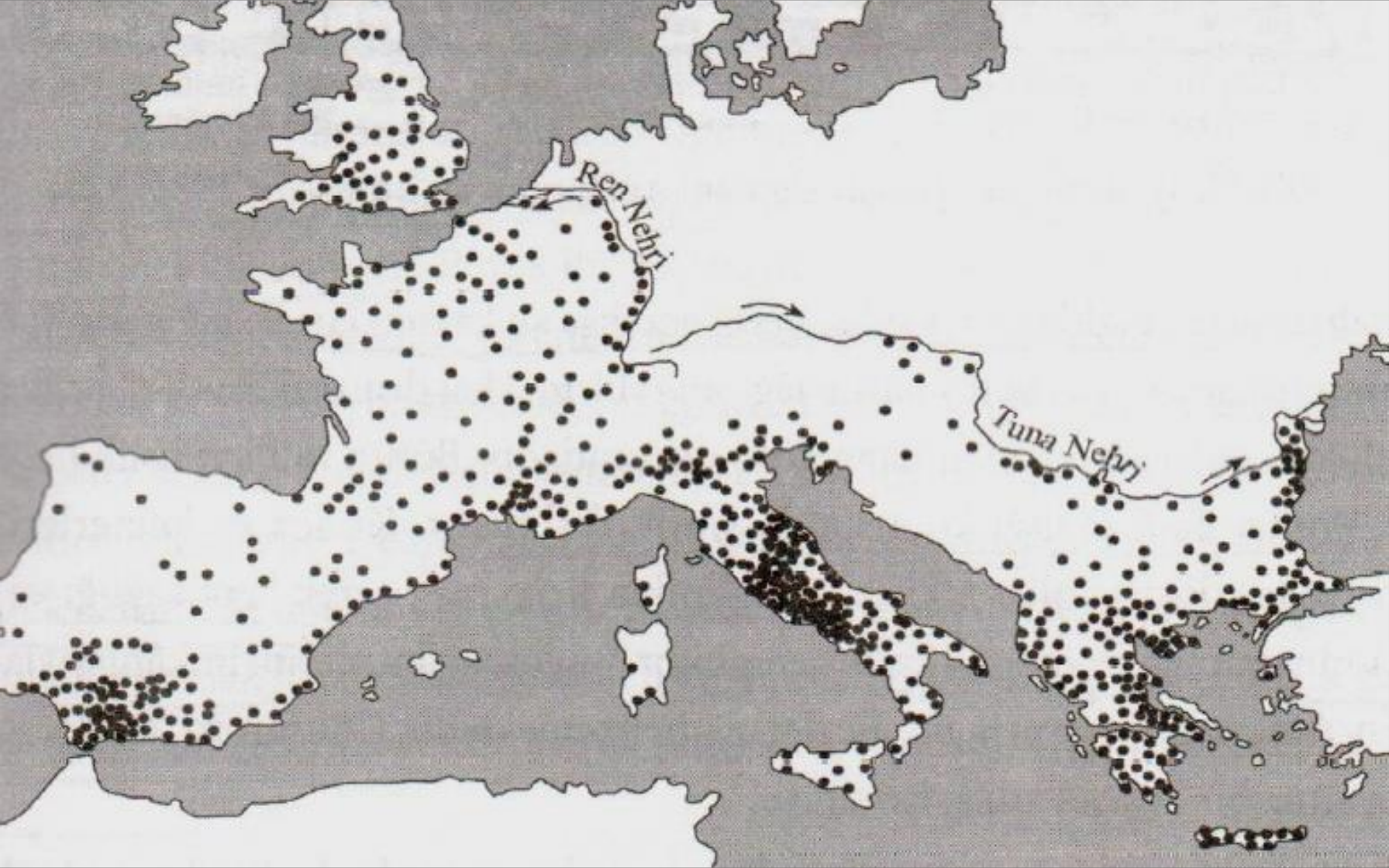
VIRGINIA W. MASON, MATTHEW
TROMBLY VE AMANDA HOBBS

KAYNAK: DAVID J. BREEZE, ROMA SINIR
İNCELEMELERİ ULUSAL KONGRESİ
SIMON JAMES, LEICESTER ÜNİVERSİTESİ
İNGİLTERE, MICHEL JANON VE
JEAN-MAIRE GASSEND, LAMBESE
CAPITALE MILITAIRE DE L'AFRIQUE ROMAINE

Şehirli Hayat ROMA DÖNEMİ ŞEHİRLERİ

Çizim: N, J. G. POUNDS, THE URBANIZATION OF THE CLASSICAL WORLD 1969 aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

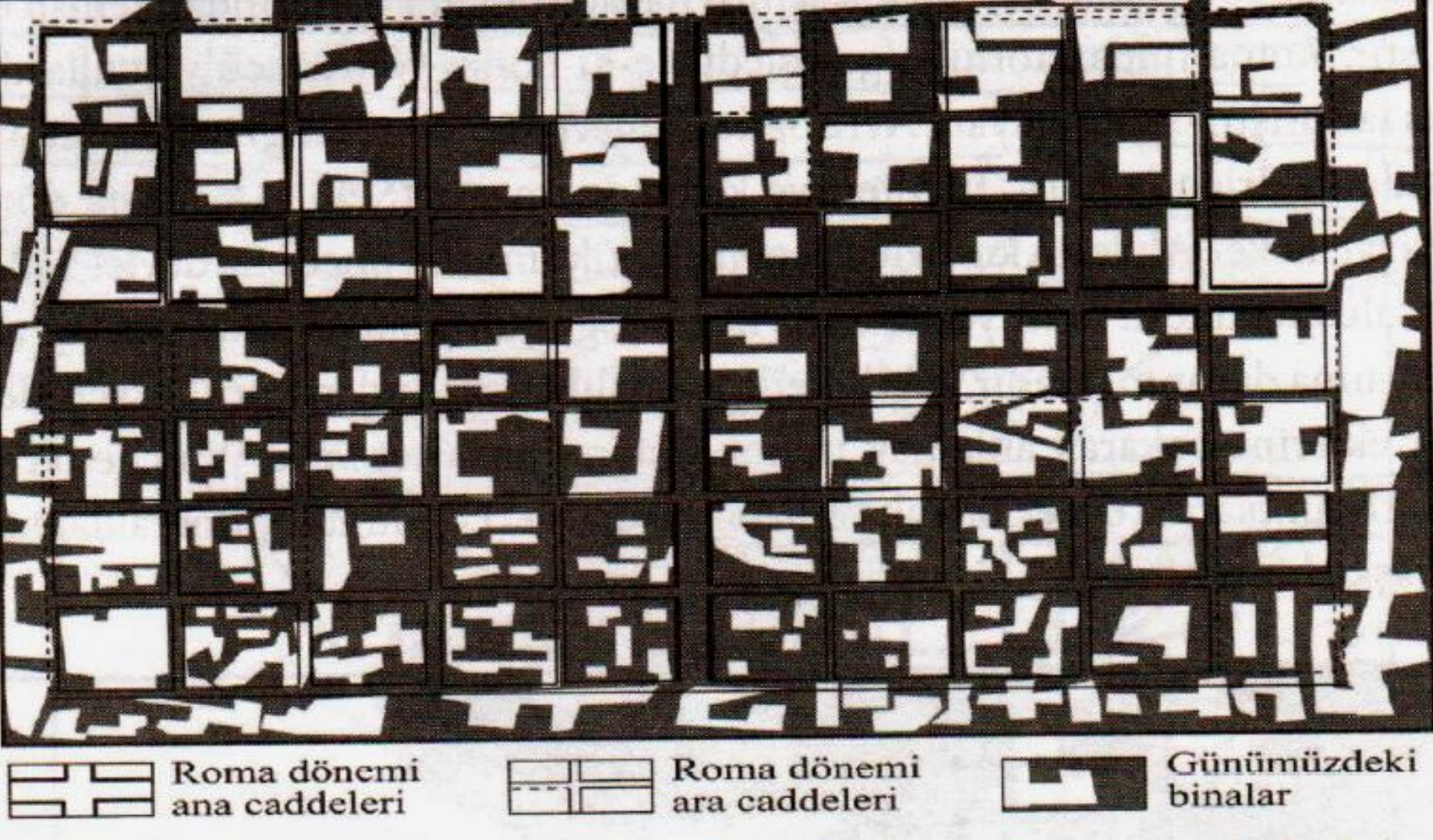

İÖ 200 yılında Avrupa'da şehirli hayat, Romalılar tarafından temsil edilmeye başlanmıştır. Roma imparatorluğu genişledikçe –ki 2. ve 3. yüzyıllarda kıtasal özellik kazanmıştır- **şehir hayatı** Avrupa'da Ren ve Tuna nehirlerine kadar uzanmış, kuzeybatıda ise İrlanda hariç, İngiltere'ye kadar ulaşmıştır. Roma döneminde şehirs el hayat ilk kez Alplerin kuzeyine geçmiştir.

Plan elemanları ROMA ŞEHİRİ

Çizim: T. JORDAN & L. ROWENTREE THE HUMAN MOZAIC, A THEMATIC INTRODUCTION TO CULTURAL GEOGRAPHY 1986
aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

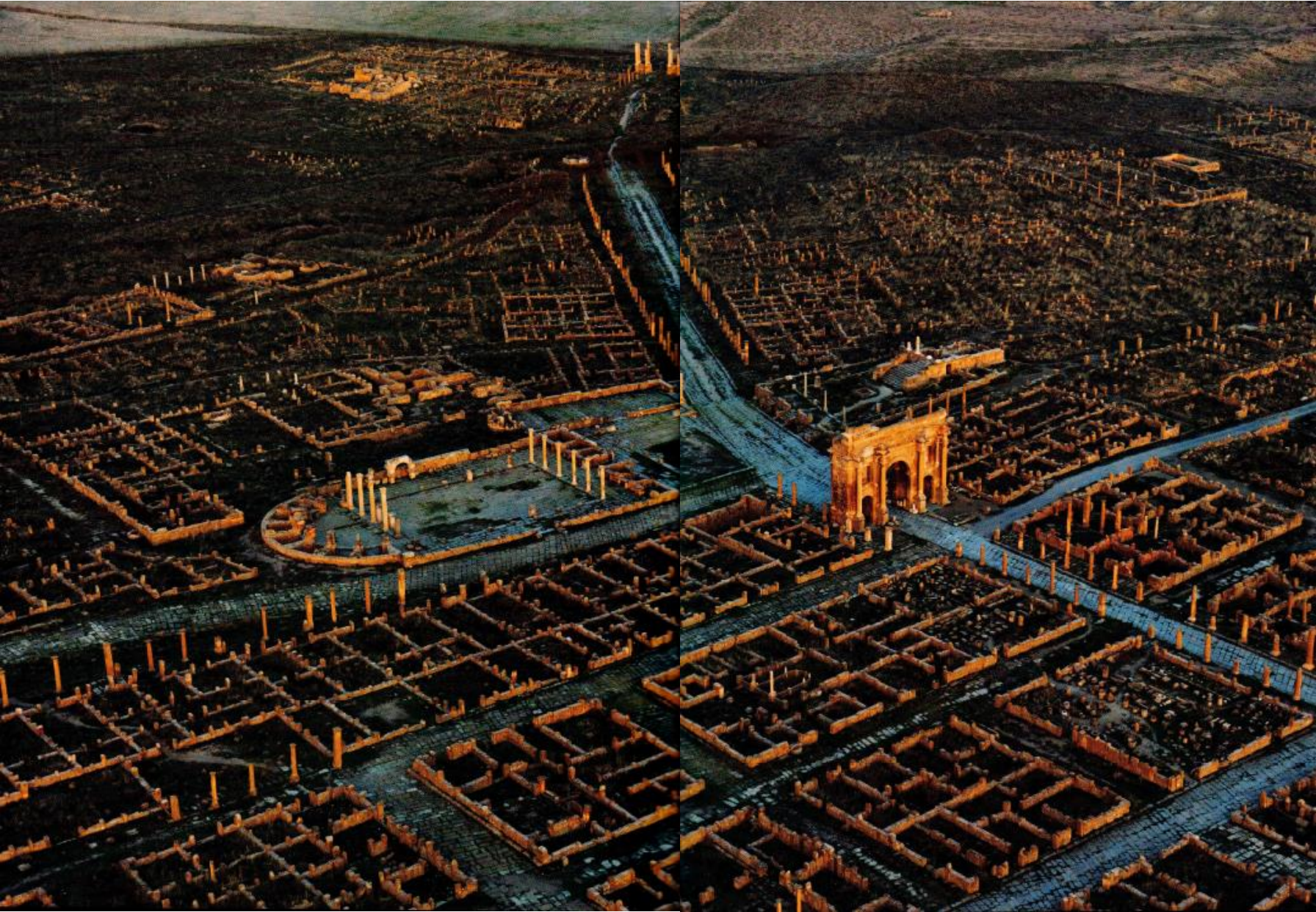

Roma şehirleri bazı özelliklerini Yunan ve Anadolu'dan göç eden **Etrüsklerden** almışlardır. **Izgara tipi plan** buna bir örnektir; Roma şehirlerinde yaygın olarak kullanılmıştır. Bu tip planda cadde ve sokaklar birbirini dik açılarla keser; şehir, iki ana caddeden ibarettir. Kuzeyden güneye doğru uzanan **cardo**, doğudan batıya doğru uzanan caddeye ise **decumanus** denirdi. Ana caddelerin tek noktada kesişmesi, askeri disiplin ve imparatorluğun gücünü ifade ediyordu. Bu caddelerin kesişme alanında **Forum** bulunmaktadır. Forum'da Yunan şehrinin iki elemanı olan akropol ve agoranın ortak özelliklerini görmek mümkündür. Bu alanda sadece **tapınaklar** değil, idari binalar, depolar, kütüphaneler, okullar ve halka hizmet eden **pazaryeri** bulunmaktadır. Bu alanın çevresinde ise, yönetici sınıfın sarayları bulunurdu.

Timgad, Cezayir ROMA ŞEHİRİ

Fotoğraf: George STEINMETZ NG

Roma, imparatorluğun her köşesine düzen anlayışını benimsetmiştir. Izgara planla inşa edilmiş olan **Thamugadi** kentinin pazarı (ortada), tören kapıları, 10'un üzerinde hamam kompleksi, kütüphanesi ve 3 bin 500 kişilik bir tiyatrosu bulunuyordu.

Antik Roma'nın kalbi FORUM

Fotoğraf: Massimo VITALI ROMA, ITALYA NG

Büyük kentlerde halkın rahatça buluştuğu, kaynaştığı, iş yapıp fikir alışverişinde bulunduğu bir merkez olması gerekir. Antik Roma'nın kalbi olan **Forum**, onu takip eden kamusal alanların standardını belirlemiştir. Bugün turistlerin gezdiği tarihi varlıklar, bir zamanlar mahkemeler, tapınaklar, anıtlar ve çarşıların bulunduğu, bin yıldan uzun süre işlerliğini kaybetmeyen hayat dolu bir arenaya aittir.

Hadrianus Duvarı İNGİLTERE

Fotoğraf: Robert CLARK NG

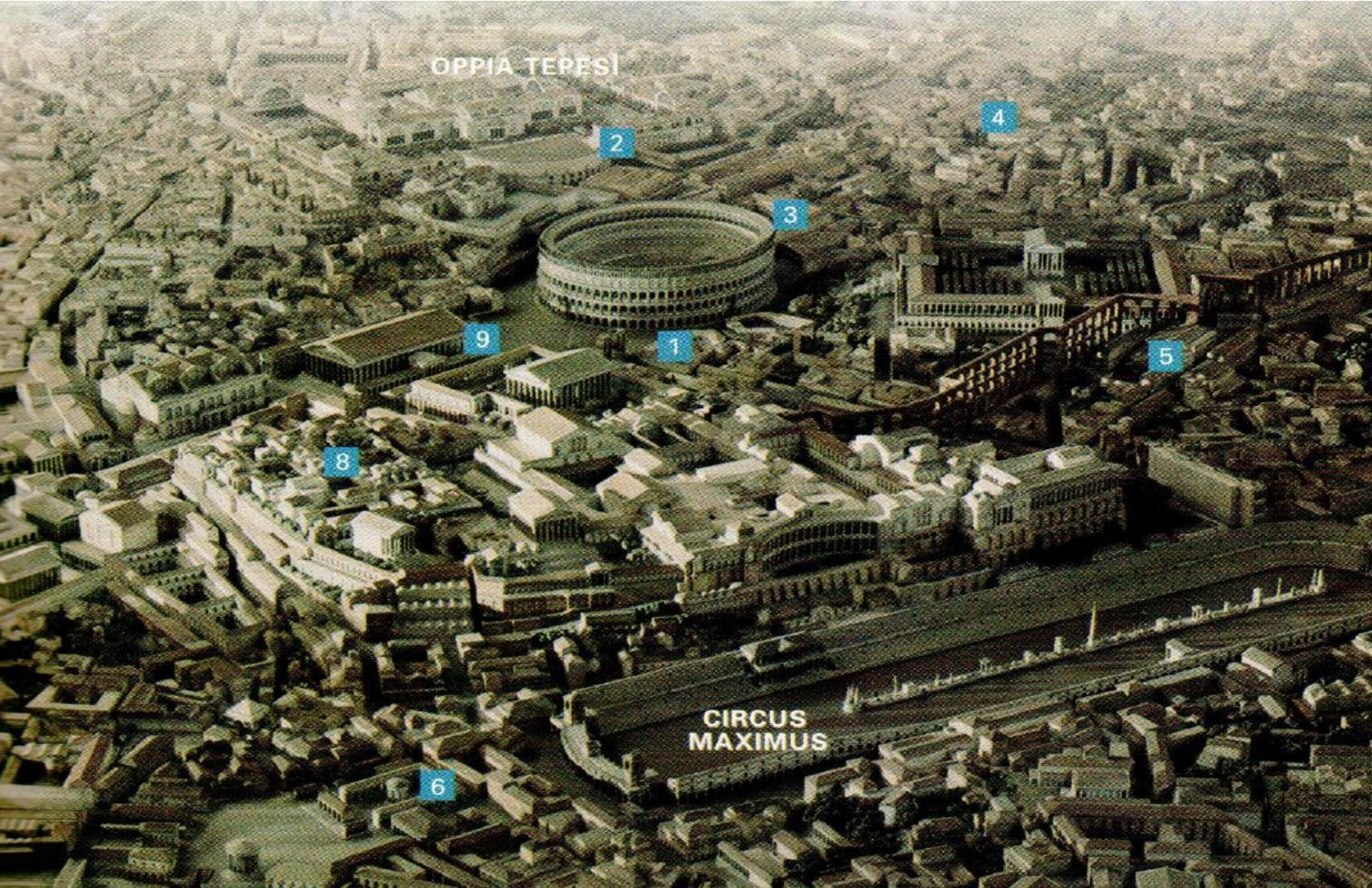

Duvarın, kuzeyde, **Once Brewed** kasabası yakınlarındaki kayalık boyunca uzanan bölümü görülmektedir. Altın çağını yaşadığı dönemde **yüksekliği 4,5 metre**ye ulaşan duvar, bir kıydan diğerine **118 kilometre** boyunca uzanıyordu. Duvarın bazı bölümleri, derin bir hendek tarafından destekleniyordu. Günümüzde duvar boyunca bir yürüyüş yolu bulunmaktadır.

İS 300 ANTİK ROMA

Maket fotoğraf: James L. STANFIELD NG

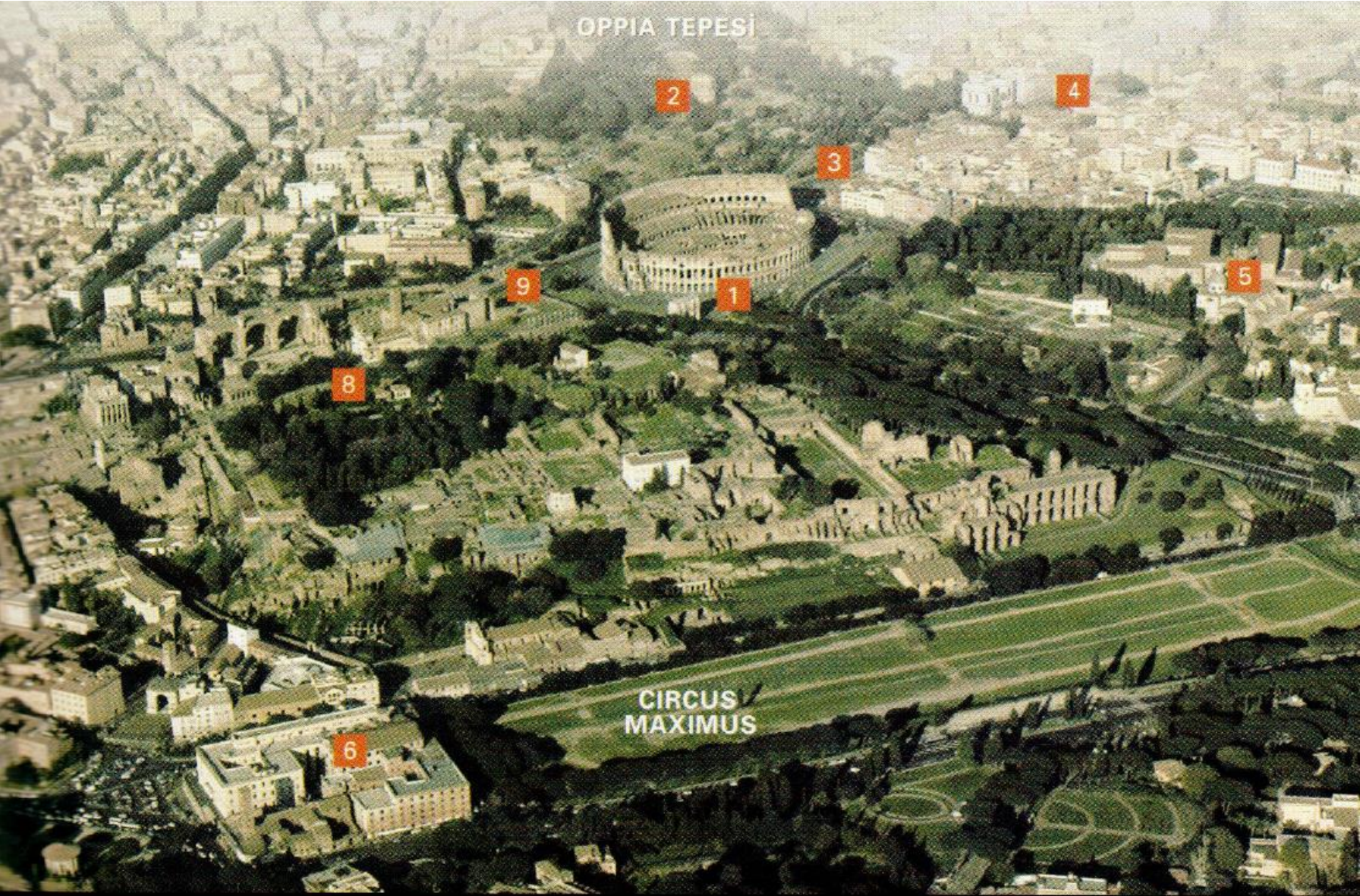
3000 yıllık geçmişiyle Roma bugün maket fotoğraftaki antik kentin izlerini taşımaktadır. Romalıların eski yapıların üzerine yenilerini inşa etmeleri nedeniyle birçok tarihi varlık, hala birikinti ve tarih katmanlarının altında yatmaktadır.

Kentin altındaki kalıntılar: 1 Colosseum (Amfiteyatrosu) 2 Domus Aurea (Altın Ev) 3 Ludus Magnus (Büyük Gladyatör Eğitim Okulu) 4 Ambar 5 Ev 6 Circus Maximus Mithras tapınağı 7 Forum Holitorium tapınakları 8 Domus Tiberiana 9 Venüs ve Roma Tapınağı

2006 ROMA

Hava fotoğrafı : Guido Alberto ROSSI NG

Kentin altındaki kalıntılar

1 Colosseum

2 Domus Aurea (Altın Ev)

(Traianus Hamamları altında)

3 Ludus Magnus

4 Ambar (izleyen dönemde

San Clemente kompleksi)

5 Ev (izleyen dönemde Aziz Ioannes

ve Paulus kompleksleri)

6 Circus Maximus Mithras tapınağı

7 Forum Holitorium tapınakları

8 Domus Tiberiana (Tiberius Sarayı)

9 Venüs ve Roma Tapınağı

Piccadilly Circus LONDRA

Fotoğraf : Simon NORFOLK NG

Londra (**Londinium**) Romalılar tarafından kurulmuş bir şehirdir (MÖ 43). Fotoğrafta akşam yolcuları Londra'nın merkezindeki **Piccadilly Circus** metro istasyonuna inerken görülmektedir. Piccadilly Circus, Merkez Londra'nın ünlü ve işlek bir kavşağıdır. Trafiğe kapandıktan sonra turistlerin ve sokak müzisyenlerinin uğrak yeri haline gelmiştir. Yeni bir metro hattı için yapılan kazılarda, **Paleolitik Çağdan** (2 milyon yıl önce-10 bin yıl önce) günümüze şehrin tarihini anlatan binlerce buluntu ortaya çıkarılmıştır.

Farringdon LONDRA

Fotoğraf : Simon NORFOLK NG

Farringdon İstasyonu civarındaki inşaat çalışması **Ortaçağ Londra'sı'nı** gün ışığına çıkarmıştır. Civarda gömülen **veba kurbanlarının** iskeletleri üzerinde yapılan testler, Londra'nın o dönemlerde de, bugün olduğu gibi, uzaklardaki insanları kendine çektiğini göstermektedir.

Londra Müzesi LONDRA

Fotoğraf : Simon NORFOLK NG

Fotoğrafta Shakespeare dönemi (1564-1616) **Rose Tiyatrosu'ndaki** kazıda çıkan kumbara ve gök gürültüsü efekti için kullanılan gülle görülmektedir (Solda).

Kraliçe Victoria'nın anı tabağı LONDRA

Fotoğraf : MOLA NG

Fotoğrafta **Kraliçe Victoria'nın** (1819-1901) 1838 yılındaki taç giyme töreninden bir anı tabağı görülmektedir (**MOLA: Museum of London Archaeology**).

İkinci yüzyıl LONDRA

Fotoğraf : MOLA CROSSRAIL NG

Arkeologlar fotoğrafta görülen Roma devri kafataslarını **Liverpool Caddesi İstasyonu** civarında gün ışığına çıkarmıştır. 1900 yıl önce gömülen insanlara ait kafatasları bir nehir kanalına sürüklenince göz çukurluklarına yuvarlak taşların dolduğu görülmektedir.

İkinci yüzyıl LONDRA

Fotoğraf : Simon NORFOLK, MOLA ABERDEEN VARLIK YÖNETİMİ VE ARAZİ KORUMA İDARESİ **NG**

2013 yılında yeni bir otel alanını kazan arkeologlar, **Roma devri İngilteresi'ne** ait en iyi korunmuş heykellerden birini ortaya çıkarmıştır. Bir kartalın kenetlenmiş pençeleri arasında kıvranan yılanı betimleyen heykelin, bir resmi görevlinin anıt mezarını süslemiş olabileceği düşünülmektedir.

Bedlam Mezarlığı LONDRA

Fotoğraf : MOLA CROSSRAIL NG

Fotoğrafta **Bedlam Mezarlığı'nda** gömülü olan 1665 yılındaki veba salgını kurbanlarından birinin mezar taşı görülmektedir.

Londra Müzesi LONDRA

Fotoğraf : Simon NORFOLK **NG**

Fotoğrafta Londra Olimpiyat alanından çıkarılan Neolitik Çağ'a ait el baltası görülmektedir.

Onüçüncü yüzyıl LONDRA

Fotoğraf : MOLA NG

Fotoğrafta 13. yüzyıldan bir Ortadoğu parfüm şişesi görülmektedir.

On dördüncü yüzyıl LONDRA

Fotoğraf : Simon NORFOLK NG

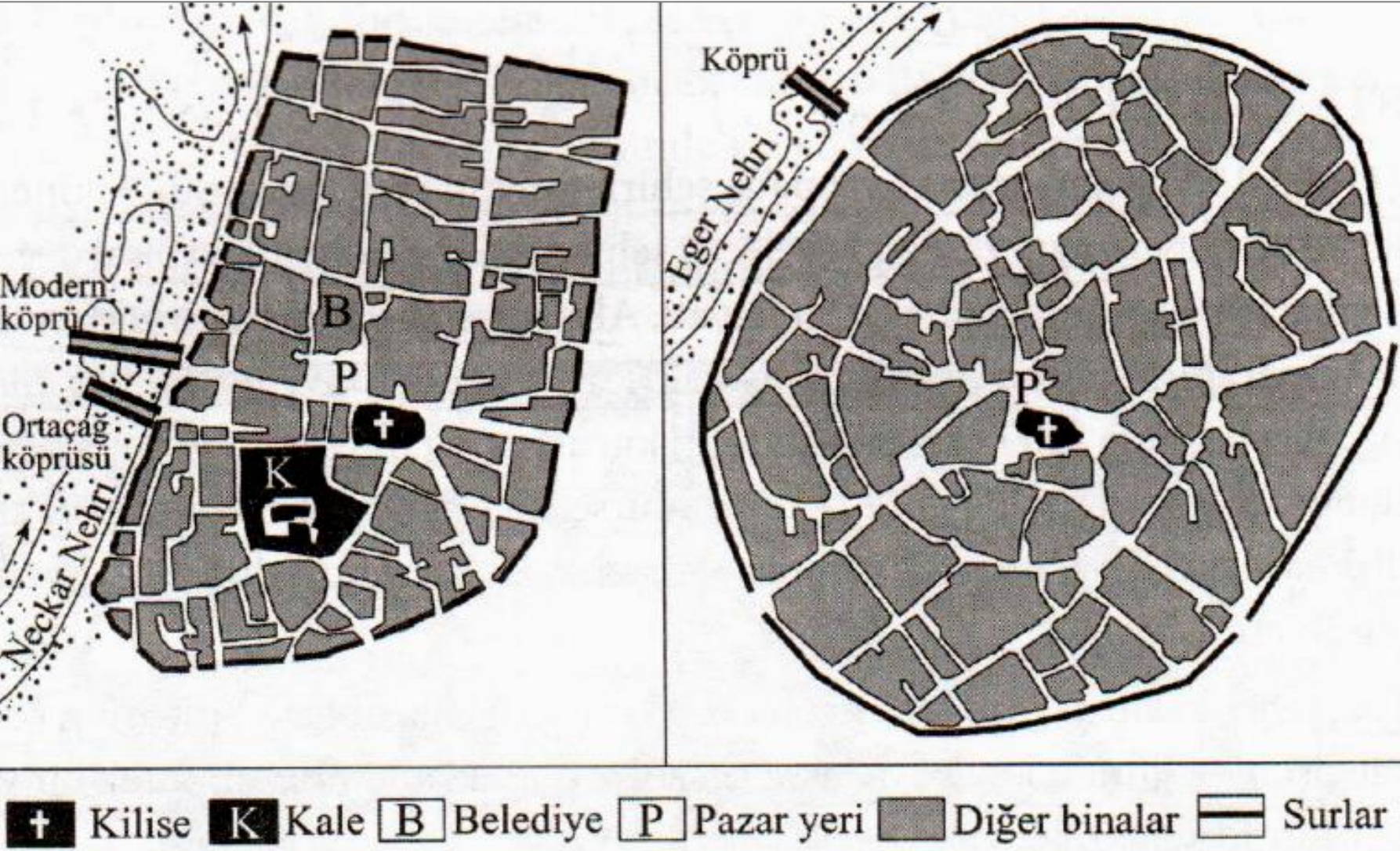

Londra nüfusunun yarısı, **1348-1350** arasındaki **Kara Ölüm** olarak anılan veba salgınında yaşamını yitirmiştir. **Charterhouse Meydanı** yakınında gün yüzüne çıkarılan iskeletler arasında bu salgının kurbanları da bulunmaktadır.

Önemli Bileşenler ORTA ÇAĞ ŞEHİRİ

Çizim: T. G. JORDAN-BYCHKOV THE EUROPEAN CULTURE AREA, A SYSTEMATIC GEOGRAPHY 2002
aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

Orta Çağ (1000-1500 yılları arası) **Avrupa'da şehirleşmenin meydana geldiği ikinci dönemi** temsil etmektedir. Bu dönem, gelecek şehir hayatında önemli yapısal değişimlerin yaşandığı yılları da kapsamaktadır. Şehir hayatı, **Alman ve Slav imparatorlukları** sayesinde eski Roma imparatorluğunun sınırlarını aşarak, kuzey ve doğu Avrupa'da yaygınlaşmıştır. Sadece dört yüzyıl içinde 2500 yeni Alman şehri kurulmuştur. Bugünkü Avrupa şehirlerinin çoğu bu dönemde kurulmuş, böylece **Avrupa şehrsel ağının temelleri** bu dönemde atılmıştır. **Katedral**, Orta Çağ şehirlerinin en önemli bileşeni olmuştur. **Kale, imtiyaz, sur ve pazar** diğer bileşenlerdir.

Riga ORTA ÇAĞ ŞEHİRİ

Fotoğraf: Sinan ÇAKMAK NG

Riga (Letonya) kent katedralinin bulunduğu tarihi merkez, **Daugava Nehri'nin** hemen kıyısında yer almaktadır. Şehrin kuruluşu 12. yüzyıla dayanmaktadır.

Brunelleschi Katedrali FLORANSA

Fotoğrafi: Dave YODER NG

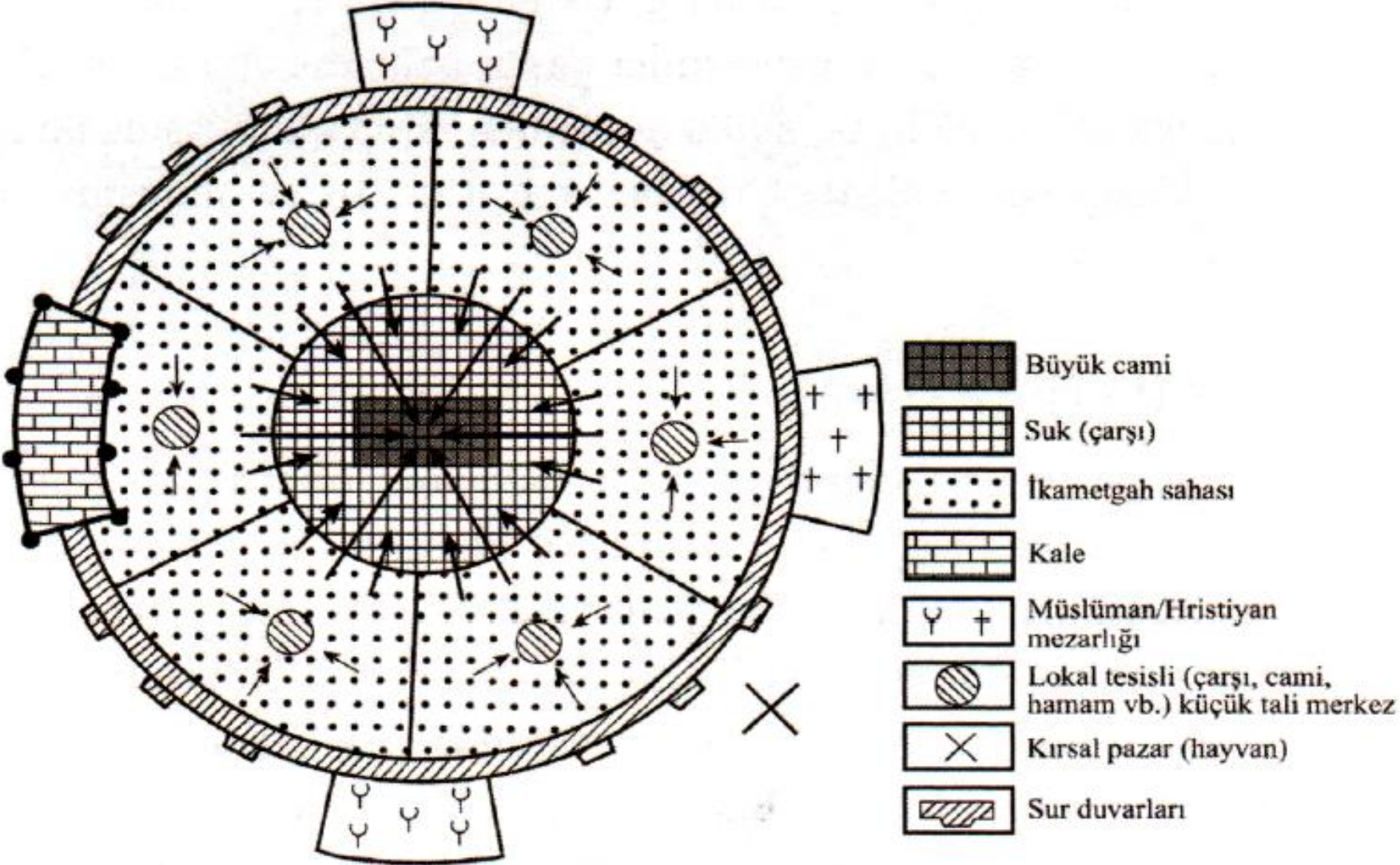

Floransa'daki **Brunelleschi Katedrali Rönesans'ın (1500-1600)** en gösterişli yapısı olarak kabul edilmektedir; 45 metre genişlikte bir kubbeye sahiptir. Ortaçağ Avrupası'nda hayatın odak noktasını katedral, kilise veya manastır oluşturmuştur. Şehir veya kasabadaki bütün binalar, çevreki kırsal alanlarda kilometrelerce uzaklıktan dahi görülebilen ve çan sesleri duyulabilen devasa büyüklükte, en yüksek bina olan dini yapının etrafında kümelenmiştir.

Önemli Bileşenler İSLAM ŞEHİRİ

Çizim: DETTMAN aktaran TOLUN-DENKER ŞEHİR İÇİ ARAZİ KULLANILIŞI 1976

Marçais'e göre (aktaran Uğur-Aliağaoğlu 2015), İslam şehrinin ortaya çıkışı **camiiye** bağlıdır. **Hamam ve pazar** diğer unsurlardır. Oturma alanları ile bu fonksiyonlara sahip olmayan alanlar arasında önemli farklılıklar vardır. Bu farklılığın bir parçası da **etnik çeşitliliktir**. İslam şehrinin merkezi kısmında her zaman cuma namazı kılınan büyük bir cami vardır. İslamiyet'in ilk yıllarında caminin yanında genellikle **dar'ül imara (hükümet konağı) ve divanlar (devlet daireleri)** yer almaktadır.

Mekke İSLAM ŞEHİRİ

Fotoğraf: Kerem YÜCEL ATLAS

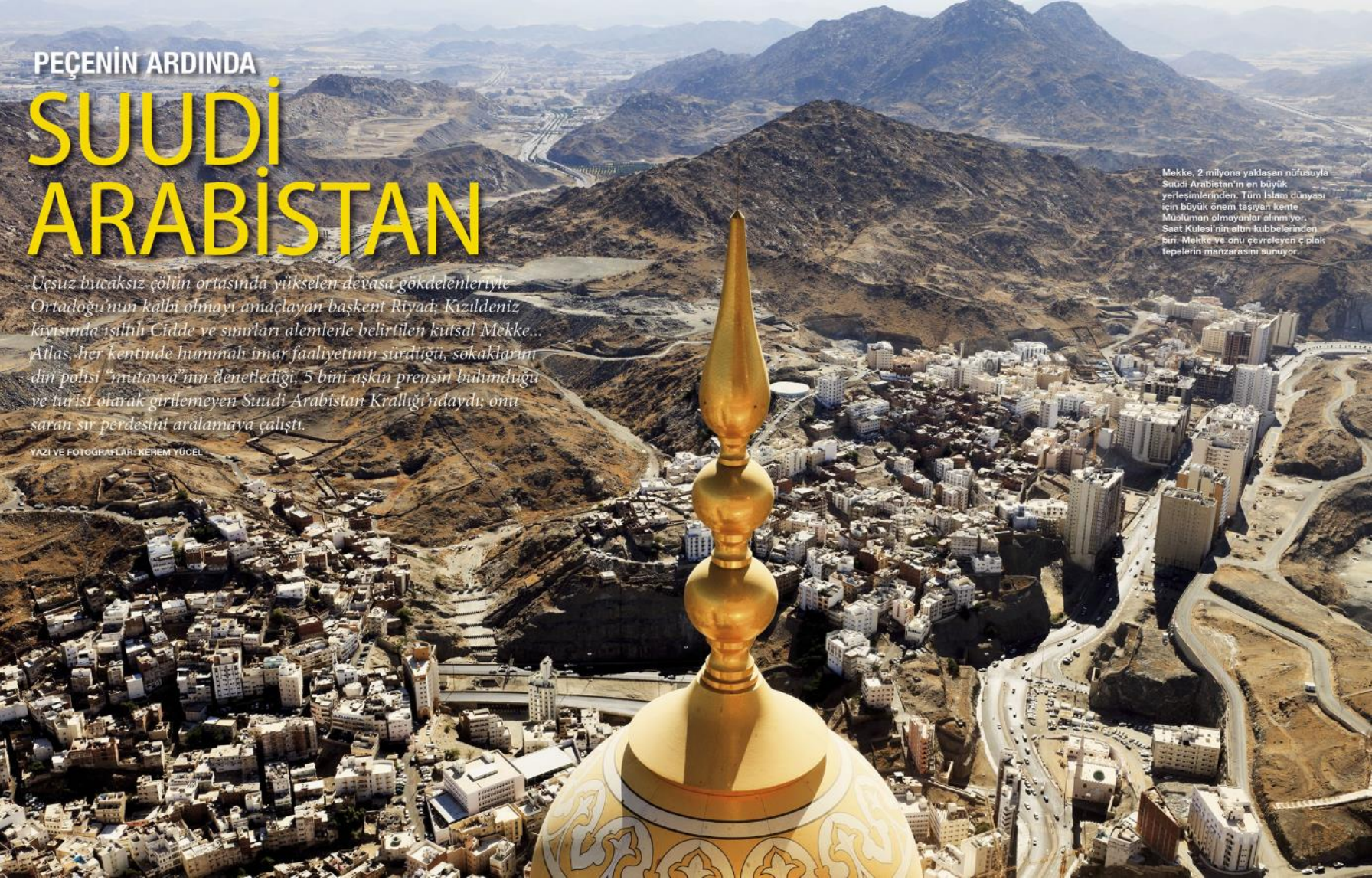
PEÇENİN ARDINDA

SUUDİ ARABİSTAN

Üçsüz bucaksız çölün ortasında yükselen devasa gökdelenleriyle Ortadoğu'nun kalbi olmayı amaçlayan başkent Riyad, Kızıldeniz kıyısında ısıtılı Cidde ve sınırları alemlerle belirtilen kutsal Mekke... Atlas, her kentinde hummalı inar faaliyetinin sürdüğü, sokakların din polisi "mutavvı"nın denetlediği, 5 bin aşkın prensin bulunduğu ve turisti olarak girelemeyen Suudi Arabistan Krallığı'ndaydı; onu saran sır perdesini aralamaya çalıştı.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: KEREM YÜCEL

Mekke, 2 milyona yaklaşan nüfusuyla Suudi Arabistan'ın en büyük yerleşimlerinden. Tüm İslam dünyası için büyük önem taşıyan kente Müslüman olmayanlar alınmıyor. Saat Kulesi'nin altın kubbelerinden biri, Mekke ve onu çevreleyen çıplak tepelerin manzarasını sunuyor.

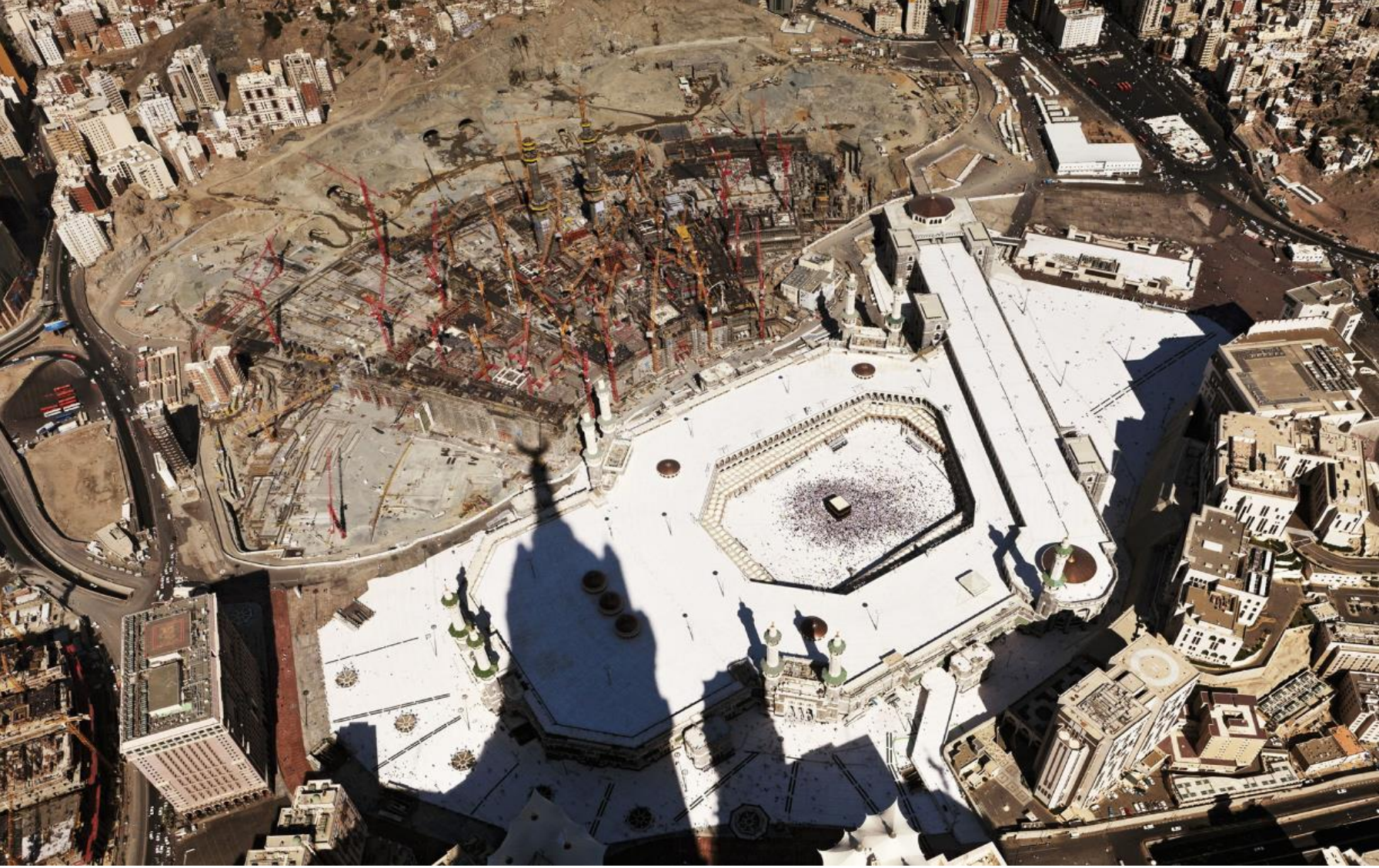

Mekke, 2 milyona yaklaşan nüfusuyla **Suudi Arabistan'ın** en büyük yerleşimlerinden biridir. Tüm İslam dünyası için büyük önem taşıyan şehre Müslüman olmayanlar alınmamaktadır. Fotoğrafta görülen saat kulesinin altın kubbelerinden biri, Mekke ve onu çevreleyen çıplak tepelerin manzarasını sunmaktadır. İslam şehirleri, Müslümanlar tarafından kurulanlar ve fetihle İslam hakimiyetine girenler şeklinde kategorize edilmektedir. Mekke, Medine, Şam ve Halep **İslam hakimiyetine alınmış şehirler** kategorisindedir.

Mekke İSLAM ŞEHİRİ

Fotoğraf: Kerem YÜCEL ATLAS

Mekke saat kulesinin en yüksek noktasındaki hilal biçimli özel odadan **Harem-i Şerif** ve onun ortasındaki **Kâbe** kuş bakışı izlenebilmektedir. Kâbe'ye sadece Hac döneminde değil, yılın tamamında dünyanın dört bir yanından Müslümanlar gelmektedir. Bir taraftan da, çevredeki tepelikler dinamitle patlatılıp yeni inşaat alanları açılmakta; yeni oteller yapılmaktadır. **İbadet yerleri**, hacı olmak isteyenlerin hedefi halindedir ve bu yerler **kültürel yayılmada** rol oynarken, büyük miktarlarda ziyaretçiyi de kendilerine çekmektedir.

Riyad İSLAM ŞEHİRİ

Fotoğraf: Kerem YÜCEL ATLAS

Başkent **Riyad**, Suudi Arabistan'ın siyasi ve ekonomik kalbidir. **Kral Abdülaziz Finans Merkezi** tamamlandığı zaman Ortadoğu'nun ekonomik ağırlık noktasının buraya kayacağı düşünülmektedir. Kentte yeni bir borsa kurulması da planlar arasındadır. Nüfusu yaklaşık 6 milyon olan Riyad, düzgün planlamasıyla dikkat çekmektedir. Gündüz kimse dışarı çıkmadığından kent akşam canlanmaktadır.

Fenghuang ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : Em 7 NG

Çin'in en güzel kentlerinden biri olan **Fenghuang**, adını efsanevi zümrüdüanka kuşunun Çince'sinden almaktadır. Kent **Tuo Jiang nehriyle** iç içe geçmiş bir şekilde yaşamaktadır.

Fenghuang ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : Em 7 NG

Kültür ve geleneklerini korumayı başaran kent, 2008'de **UNESCO Dünya Mirası** listesine alınmıştır.

Fenghuang ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : İzf NG

Yeşil sulara bitişik taşların ve tahta çubukların üzerinde yükselen **geleneksel ahşap evler**, kente eşine az rastlanan bir doku kazandırmaktadır.

Wuzhen ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : China Photos **NG**

Fotoğraf, Şanghai yakınlarında kanallar çevresine kurulu bir diğer su kenti olan **Wuzhen'in** kuşbakışı manzarasını sunmaktadır.

Wuzhen ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : China Photos NG

1300 yıllık **Wuzhen** kentinin evlerinde kapı ve pencereler doğrudan kanallara açılmaktadır.

Xitang ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : GuoZhongHua NG

Şanghai yakınlarındaki **Xitang**, Çin'in en popüler su kentidir. Kent birçok nehre ait su yolları tarafından nakış gibi işlenmiştir.

Xitang ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : China Photos **NG**

Bir balıkçı, karabatağının Xitang kanallarında yakaladığı balığı teslim alırken görülmektedir. Çin'de geleneksel bir balık avlama yöntemi olan bu yöntemde eğitilmiş karabataklar yakaladıkları balıkları, balıkçının teknesine geri getirmektedir.

Zhouzhuang ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : China Photos NG

Diğer su kentlerinde olduğu gibi, Şanghay yakınlarındaki kanallara kurulu bir su kenti olan **Zhouzhuang'da**, büyük kanallar ve onlara bağlanan küçük kanallarla ayrılan adacıklar, birbirlerine kavisli, yüksek ve küçük taş köprülerle bağlanmaktadır.

Zhouzhuang

Fotoğraf : China Photos NG

ÇİN'İN SU KENTLERİ

Kenti ziyaret edenleri gezdiren kayıkların Zhouzhang'ın dar kanallarına çekildiği görülmektedir. Yaklaşık 1000 yıl önce kurulan kentteki yapıların yarısından çoğu, **Ming ve Qing hanedanları döneminde** yapılmıştır (1368-1911).

Yangtze Deltası Evleri ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : China Photos **NG**

Yangtze Deltası yakınlarındaki su kentleri, yöresel kültürün yaşatılmasında büyük bir öneme sahiptir.

Yangtze Deltası Evleri ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : The Curious Travelers **NG**

Kente (Zhouzhuang) hakim alçak evlerin ve kanallardaki yansımalarının arasında **Quanfu Tapınağı** gibi önemli dini yapılar dikkat çekmektedir.

Hongcun ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : China Photos NG

Çin'in Anhui eyaletinde bulunan **Hongcun**, göl kıyısına sıra sıra dizilmiş taş evleri ve kentin bu kısmını çevreleyen dar yaya yoluyla pitoresk bir görünüme sahiptir.

Hongcun ÇİN'İN SU KENTLERİ

Fotoğraf : Xiao Lu Chu NG

Hongcun **feng shui'ye** uygun inşa edilmiş bir kenttir. Göl kıyısına kurulu kent, arkasında yükselen dağlar ve tepeleri kaplayan ormanlarla birlikte bu felsefeyi onurlandırmaktadır. Bir yerin iyi bir feng shui'ye sahip olması, doğayla uyum içinde olması anlamına gelmektedir. Feng shui, rüzgar ve su anlamındadır; doğada var olan yaşam enerjisini yaşanan mekanlarda harekete geçirme yöntemlerini gösteren bir Çin öğretisidir.

Cidde OSMANLI ŞEHİRİ

Fotoğraf: Kerem YÜCEL ATLAS

Cidde'nin tarihi mahalleleri, kentin **Balat** denilen bölgesinde bulunmaktadır. Osmanlı döneminden kalma binaların bakımsızlıktan yıkılmaya başladıkları görülmektedir. Son yıllarda yavaş da olsa restorasyon çalışmaları başlamıştır.

Bursa OSMANLI ŐEHRI

Fotoğraf: Raif KAPLANOğLU Arşivi **ATLAS**

Bursalıların mesire alanı **Temenyeri'nin** en önemli özelliği Şehrin en güzel seyredildiği nokta olmasıdır. Fotoğrafta Gökdere kıyısındaki Levanten mahallesi ile hemen arkasında Bursa Erkek Lisesi ve Ulu Cami görölmektedir.

Bursa OSMANLI ŐEHRI

Fotoğraf: AKMED ARŞİVİ **ATLAS**

Eski ve kullanılmıő eşyaların satıldığı ęarşının esas adı **Bayat Pazarı'dır**; zamanla **Batpazarı** biçimini almıőtır. Burada ortasında bir mescit bulunan hanı Davut Paőa, 1517 yılında yaptırmıőtır. Yangınlarda ęarşı büyük zarar görmüőtür. Batpazarı'nda bugün eski ve ikinci el eşyaların satışı yapılmaktadır.

Bursa OSMANLI ŞEHİRİ

Fotoğraf: AKMED ARŞİVİ ATLAS

Alacamescit Mahallesi'nde bulunan **Kasaplar Tekkesi**, 19 yűzyılda kasaplara koyun dağıtım yeri olmuştur. Daha sonra belediye temizlik işleri deposu olarak kullanılmıştır. Tekke civarında da kasaplar bulunmaktaydı. Fotoğraf Bursa şehir girişinde, **Kasaplar Sokağı'nı** göstermektedir.

Bursa OSMANLI ŐEHRI

Fotoğraf: AKMED ARŞİVİ ATLAS

Işıklar Askeri Lisesi'nin bulunduğu alandan çekilen bu fotoğrafta, **Yeşil Cami ve türbe** görölmektedir. Ufak bir tepe üzerinde, serviler arasında yükselen Yeşil Türbe, Prof. Pittard'ın ifadesiyle "Biblo kadar zarıf, gönöllerini avlayacak kadar sihirlidir". Hemen arkasında **Ulu Cami ve Hisar** görölmektedir.

Bursa OSMANLI ŐEHRI

Fotoğraf: AKMED ARŐIVI ATLAS

Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarında **Bursa arşısı**, Tahtakale ile Emir Hanı arasında bulunmakta idi. Bedesten daha sonra, Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılan yeni çarşıya taşınmıştır. Bugün de bu bedesten, **Kuyumcular arşısı** olarak **Kapalıçarşı'nın** merkezini oluşturmaktadır. **Bakırcılar arşısı'ndan Atpazarı'na** uzanan bu büyük arşının tümüne Bursa arşısı denirdi. **Uzunçarşı'dan Tuzpazarı'na** doğru çekilmiş bu fotoğraftaki görüntü, çok az bir değişiklikle bugün dahi çekilebilir (Solda).

Tüccar tarafından şehre getirilen yiyecek ve benzeri ihtiyaç maddeleri, pazarbaşı tarafından uygun fiyatlarla satın alınıp, bakkal ve pazarcı esnafına kapasitelerine göre dağıtılırdı. Bursa'nın önceleri tek pazarı vardı; Ulucami'nin doğusunda kurulurdu (Sağda).

Bursa OSMANLI ŞEHİRİ

Fotoğraf: RAUF KAPLANOğLU ARŞİVİ ATLAS

Sultan Abdülmecit'in 1844 yılındaki Bursa gezisi sebebiyle, dönemin valisi Salih Paőa tarafından av köőkü olarak yaptırılan **Hünkâr Köőkü** önünden çekilen bu fotoğrafta; **İpekçilik Caddesi, Yeşil ve Gökdere bölgesi** görölmektedir. Genellikle iki katlı ve dağın eğimine göre yapılan Bursa evlerinin en önemli özelliği, geniş ve yemyeőil bahçeleri olmasıydı. Fotoğrafta **Ermeni mahallesinin** 19. yüzyılda yapılmıő bitişik nizam evleri de seçilmektedir.

Bursa OSMANLI ŐEHRI

Fotoğraf: RAUF KAPLANOğLU ARŐIVI **ATLAS**

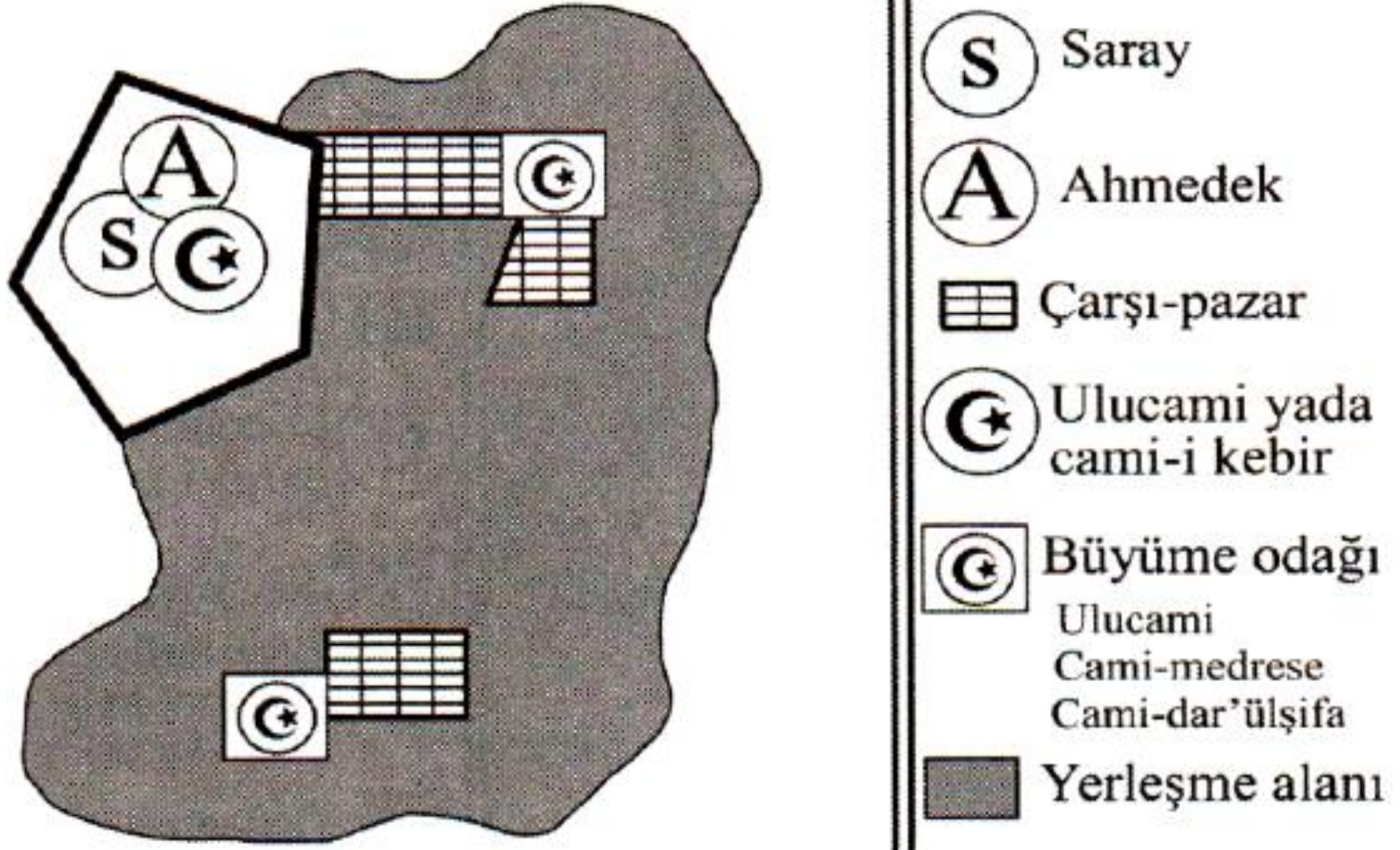

Hisar'dan Şehrin doğusunu gösteren bu fotoğrafta, **Bursa arşısı ve Ulu Cami** grlmektedir. Bugün restore edilen **Pirinç Hanı**, Osmanlı döneminde yıkık durumdaydı. nndeki boŐ alanda ise bugün modern bir alışveriş merkezi yükselmektedir.

A Tipi Kale Kent SELÇUKLU ŞEHİRİ

Çizim: K. ÖZCAN ANADOLU'DA SELÇUKLU DÖNEMİ YERLEŞME SİSTEMİ VE KENT MODELLERİ 2007
aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

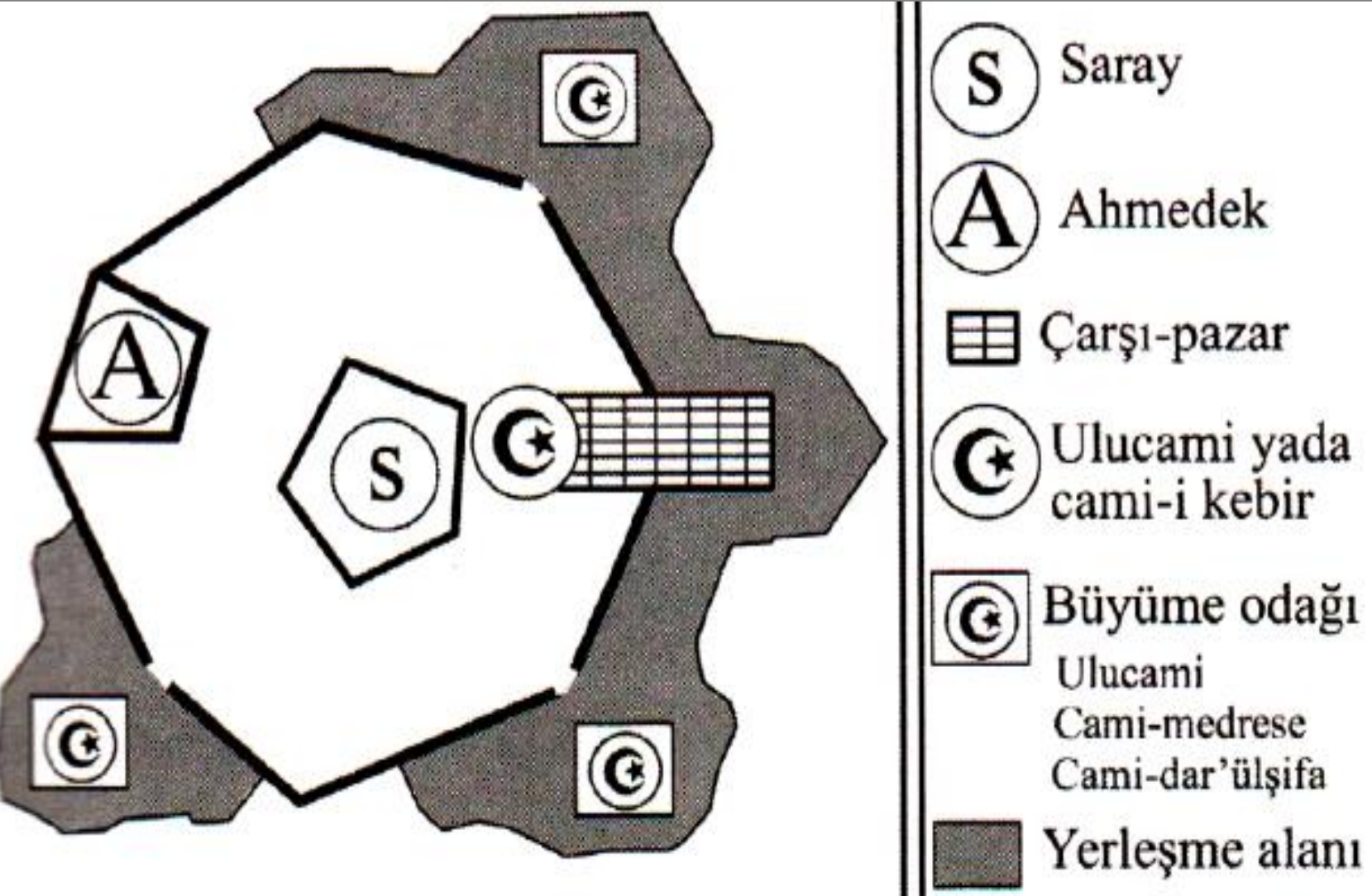
Özcan'a göre (2007), Anadolu Selçuklu kentinin mekansal modeli üç farklı etmenden etkilenecek ortaya çıkmıştır: 1 Bizans-Selçuklu ikili siyasal egemenlik düzeni 2 Milletlerarası ticaret sistemine göre örgütlenmiş yerleşme ve ulaşım sistemi 3 Anadolu'nun coğrafi altyapısı. Belirtilen etmenlere bağlı olarak **Anadolu Selçuklu kentleri**, üç ana başlık altında incelenmektedir. Bunlar; **kale kent, açık kent ve dış odaklı büyüme modelleri** şeklinde sıralanmaktadır.

Kale kent modeli, işlevsel ve konumsal niteliklerine göre A ve B tipi olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır. Çizimde görülen **A Tipi Kale Kentler**, siyasi ve idari işleve sahiptir; kısmen kale dışında gelişme göstermektedir. **Konya, Kayseri ve Erzen-i Rum (Erzurum)** şehirleri, **Eklemlili Kale Kent Modeli** olarak da adlandırılan bu kentin tipik örnekleridir.

B Tipi Kale Kent SELÇUKLU ŞEHİRİ

Çizim: K. ÖZCAN ANADOLU'DA SELÇUKLU DÖNEMİ YERLEŞME SİSTEMİ VE KENT MODELLERİ 2007
aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

B Tipi Kale Kentler, bölgeler arası ticari işleve sahiptir. Selçuklu üretim-dağıtım sisteminin dışı açılan kapısı olmakla birlikte, daha çok askeri stratejik merkezlerdir. Tamamen sur içinde gelişmişlerdir. Hem kıyıda hem de iç kesimde bulunmaktadır. **Antalya, Alaiyye ve Sinop** kıyı yerleşmeleri iken, Sivas, **Karahisar-ı sahip (Afyonkarahisar)** ve **Karahisar-ı Kögonya (Şebinkarahisar)** iç kısımlarda yer alan karahisar yerleşmeleridir.

B Tipi Kale Kent SİNOP

Fotoğraf: Sinan ÇAKMAK **ATLAS**

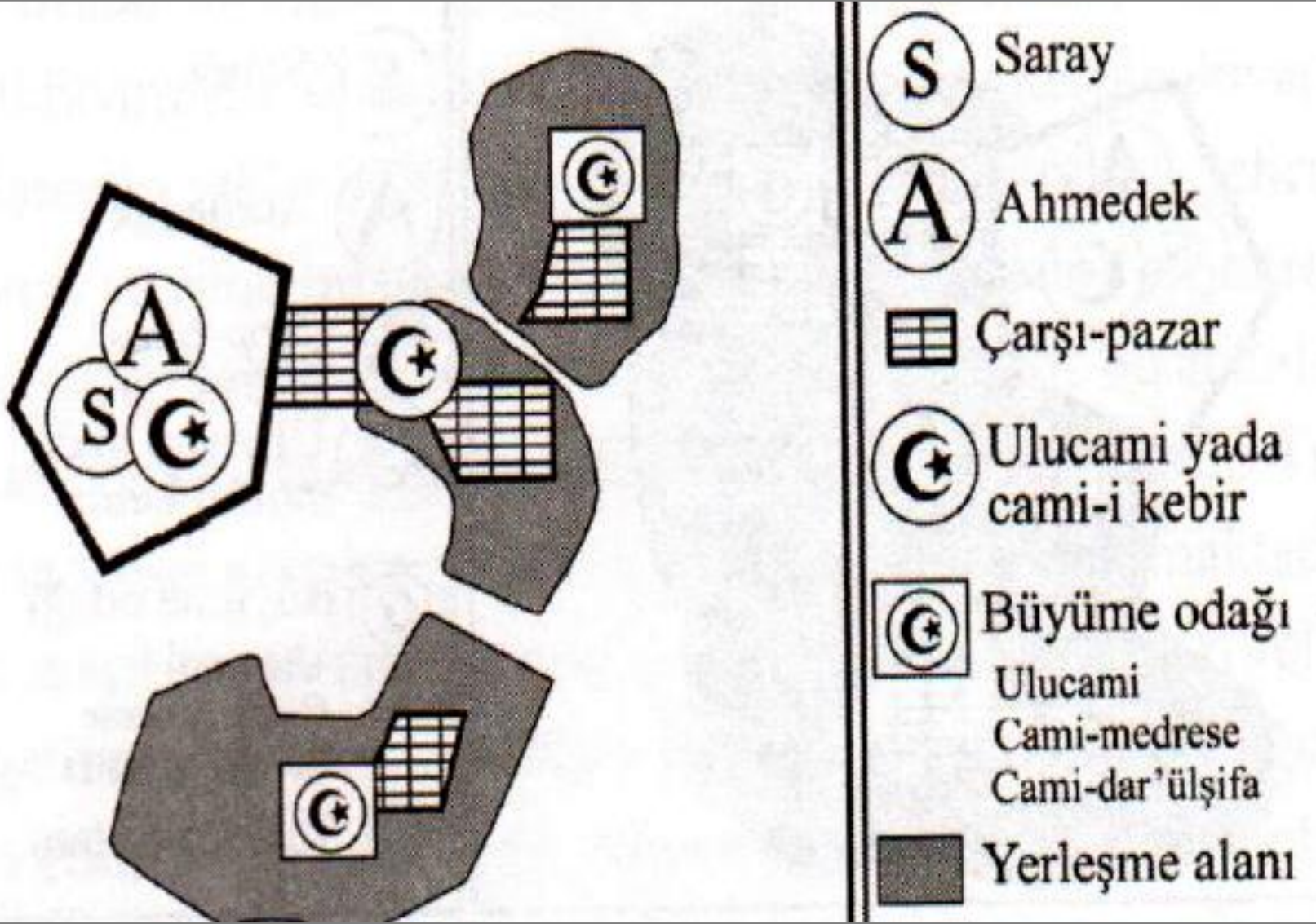

Sinop'un kuzeye bakan deniz surlarının zarar görmemesi için inşa edilen dalgakırandan yürüyüş ve koşu yapanlar da faydalanmaktadır. Ancak dalgakıran surlara fazla yakın yapıldığı için, denizin doğal hareketini engellediği, kıyının dolmaya başladığı gibi eleştirilere de neden olmaktadır.

A Tipi Açık Kent SELÇUKLU ŞEHİRİ

Çizim: K. ÖZCAN ANADOLU'DA SELÇUKLU DÖNEMİ YERLEŞME SİSTEMİ VE KENT MODELLERİ 2007
aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

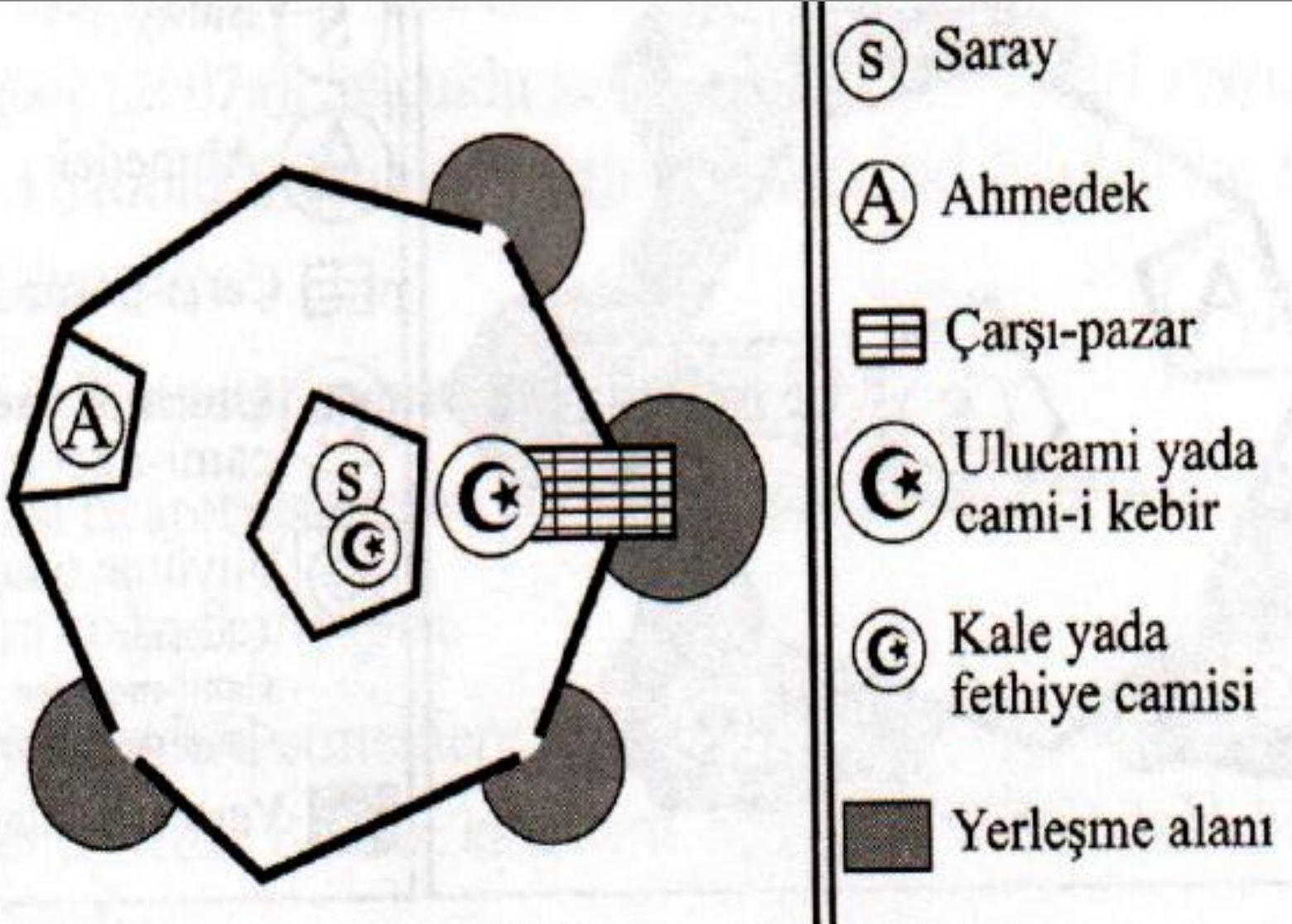

Açık Kent Modeli kendi arasında ikiye ayrılmaktadır. Bunlar; A Tipi Açık Kent modeli ve B Tipi açık kent modelidir. A Tipi Açık Kent modeli, sur dışı alanlarda da gelişme göstermiştir. Bölgeler ve milletler arası mübadele merkezidirler. **Ziyaret pazarı** (Yozgat-Osmanpaşa Beldesi), **Yabunlu pazarı** (Kayseri-Pazarören Beldesi) ve **Yılgun pazarı** (Konya-İlgin) gibi pazaryerlerinden gelişen yerleşmelerle **Kırşehir** gibi Ahilik merkezleri bu tipe örnektir.

B Tipi Açık Kent SELÇUKLU ŞEHİRİ

Çizim: K. ÖZCAN ANADOLU'DA SELÇUKLU DÖNEMİ YERLEŞME SİSTEMİ VE KENT MODELLERİ 2007
aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

B Tipi Açık Kent modeli, Bizans egemenliğinden devralınan ve topoğrafyanın mekansal gelişme imkanını sınırladığı kale kent niteliğindeki **Bizans kentleri** ile **Selçuklu Dönemi Anadolu ulaşım ve yerleşim sistemine bağlı olarak gelişen sosyo-ekonomik dinamikler** sebebiyle gerçekleştirilen anıtsal ve yapısal kamu faaliyetlerinin, sur dışındaki yerleşilebilir alanlara konumlanması ile gelişen şehirlerdir. **Amasya, Niksar, Tokat** bu tipin örnekleridir.

B Tipi Açık Kent AMASYA

Fotoğraf: Özcan YÜKSEK **ATLAS**

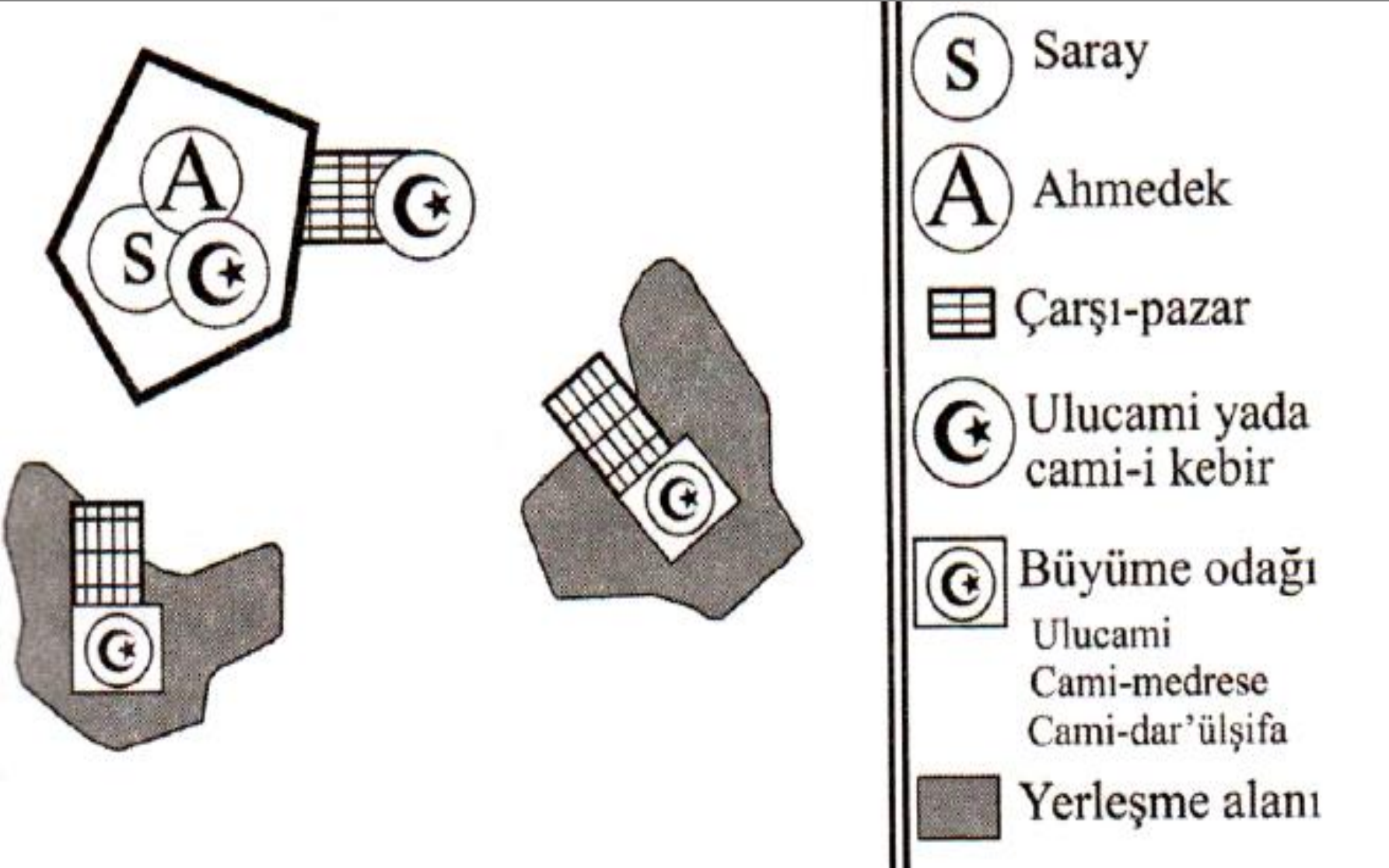

Selçuklu sanatının en nadide parçaları, halen tüm görkemiyle Amasya'da ayaktaadır. Yeşilirmak üzerindeki köprüler, medrese ve camiler, türbeler, imarethane ve darüşşifalar Selçuklu kent hayatına dair önemli izler taşımaktadır.

Dış Odaklı Büyüme Modeli SELÇUKLU ŞEHİRİ

Çizim: K. ÖZCAN ANADOLU'DA SELÇUKLU DÖNEMİ YERLEŞME SİSTEMİ VE KENT MODELLERİ 2007
aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

Dış Odaklı Büyüme Modeli Kentler, Bizans-Selçuklu siyasi ve kültürel temas bölgelerinde (uç bölgelerde), Anadolu'da yerleşmelerin gelişimini teşvik amacıyla, sur dışı alanlarda tekke ve zaviye ya da cami ve mescid gibi İslami **anıtsal ve kamusal yapı faaliyetleri** ile gelişen şehirlerdir. **Ankara, Çankırı, Kütahya ve Tunguzlu (Denizli)** bu uç şehirlere örnektir.

Registan meydanı SEMERKANT

Fotoğraf: Özcan YÜKSEK ATLAS

Güç ve Güzellik Gösterisi

Burası Selçuklular zamanında "kumlu pazaryeri"ydi. Registan adının anlamı da zaten "kumlu yer" demek. Yine o zaman "Semerkant Meydanı" denilen ve Selçuk oğlu Arslan ile Gazne Sultanı Mahmud'un karşılaştığı yer burası olmalı. Semerkant'ın dününe ve bugününe hükmeden Registan Meydanı üç medreseyi barındırıyor: Meydana göre soldaki Uluğ Bey Medresesi (1420), onun karşısındaki Şirdar Medresesi (1636) ve ikisi arasında cephesi meydana dönük Tilla Kari Medresesi (1660). Dış cephelerindeki bezeme ve çini süslemeleriyle Uluğ Bey ve Şirdar medreseleri yarışırken, Tilla Kari, iç tezyinatı ile rakipsiz. Daima güç ve güzellik gösterisindeki bu üç medresenin şenlendirdiği meydanda bayramlarda ve özel günlerde görkemli gösteriler düzenleniyor.

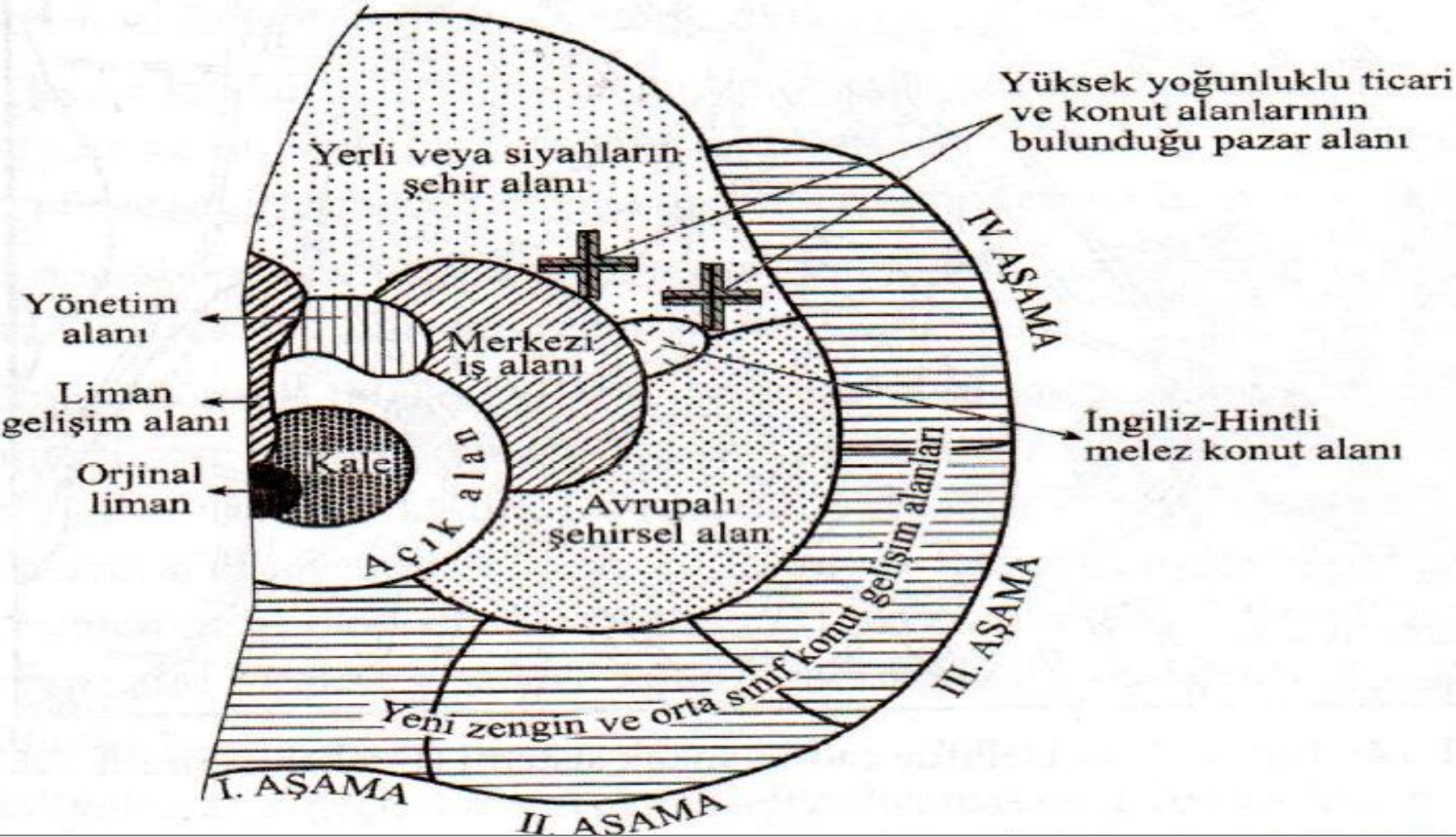

Registan Meydanı, **Selçuklular** zamanında "kumlu pazaryeri"ydi. 15. yüzyılda Emir Timurlenk'in torunu Uluğ Bey tarafından kurulmuştur. Registan, kumlu yer anlamına gelmektedir. Semerkant'ın dününe ve bugününe hükmeden **Registan Meydanı**, üç medreseyi barındırmaktadır. Bunlar, meydana göre soldaki **Uluğ Bey Medresesi (1420)**, **karşısındaki Şir-dor Medresesi (1636)** ve **ikisi arasında cephesi meydana dönük Tilla Kârî (Farsça "altın kaplamalı" manasındadır) Medresesi'dir (1660)**. Dış cephelerindeki bezeme ve çini süslemeleri ile Uluğ Bey ve Şir-dor medreseleri yarışırken; Tilla Kârî, iç tezyinatı ile rakipsizdir. Daima güç ve güzellik gösterisindeki bu üç medresenin şenlendirdiği meydanda bayramlarda ve özel günlerde görkemli gösteriler düzenlenmektedir.

Önemli Bileşenler LİMAN ŞEHİRİ

Çizim: K. A. DUTT 1983 CITIES OF SOUTH ASIA, WORLD REGIONAL URBAN DEVELOPMENT
aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

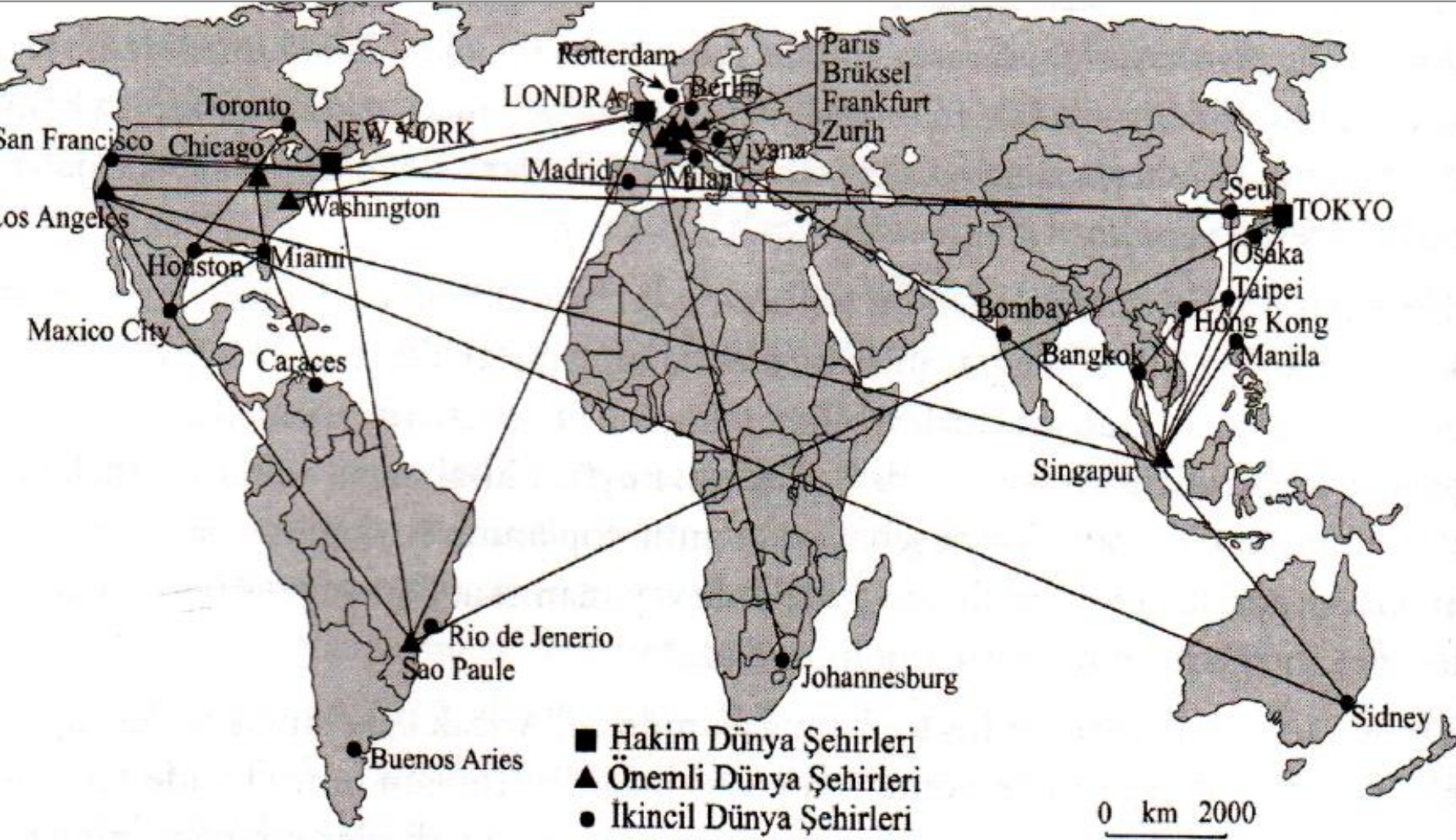
Sömürge şehirleri farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. **Geniş liman şehirleri**, sömürge döneminin ilk örneği sayılmaktadır. Fonksiyonel olarak özelleşmiş **askeri garnizonlar, tepe istasyonları ve demiryolu şehirleri** gibi daha küçük yerleşme örnekleri de bulunmaktadır. Ayrıca Avustralya'da, Hollanda'nın Doğu Hindistan'ında (Endonezya) ve Fransa'nın Kuzey Afrika'sında tarımsal amaçlı yerleşmeler de kurulmuştur.

Liman şehri ticari işleve ve kültürel elemanlara sahiptir. **Dutt'a göre (1983)** bu elemanlar; kıyı lokasyonları, kale, fabrikalar, açık alan (meydan), yerli yerleşmesi, pazar alanları, merkezi iş sahası, Avrupalı şehrsel alan, Avrupalı-Hintli melez konut alanı, yeni zengin ve orta sınıf konut gelişim alanlarıdır.

Dünya Şehirleri Sistemi KÜRESEL ŞEHİR

Çizim: KNOX VE AGNEW 1994 aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

John Friedmann'a göre (1986), dünya şehir sistemi, doğu-batı uzanışlı çizgisel olarak birbirine bağlı hiyerarşik üç alt sistemden meydana gelmektedir: 1 Asya alt sistemi, Tokyo-Singapur eksenlidir. Bölgesel metropolis olan Singapur, ikinci derecede öneme sahip şehir konumundadır. 2 New York, Chicago ve Los Angeles Amerikan alt sisteminin önemli şehirleridir. Bunlar Kuzey Amerika'da Toronto ile bağlantılı iken, güney ile bağlantıyı kuran şehirler Mexico City ve Caracas'tır. 3 Batı Avrupa alt sistemi Londra, Paris ve Ren vadisi eksenlidir. Güneydeki gelişmekte olan ülkeler, Johannesburg ve Sao Paulo şehirleri ile bu sisteme bağlıdır.

Kent silueti YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

Kent silueti, **Manhattan'da** olduğu kadar, **Doğu Nehri'nin** ötesindeki **Brooklyn ve Queens'de** de dramatik bir değişim geçirmektedir. Ülkenin en yüksek kulesi **One World Trade Center** (541 m), ilk yerleşimcilerin evlerini inşa ettiği **Battery Park'ın** kuzeyinde yükselmektedir.

Hudson River Park YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

Greenwich Village'de Christopher Street ve West Street'teki 260 metrelik **Pier 45**, **ülkenin en uzun nehir kıyısı parkı** kapsamında yenilenmesinin ardından, güneşlenmek isteyenlerin en sevdiği yer haline gelmiştir. Çürüyen rıhtımlar, gemi bölmeleri ve otoparklardan oluşan altı kilometrelik bir alan, ödül kazanan bir tasarımla **Hudson Nehri Parkı'na** dönüştürülmüştür.

Via 57 West YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

Bu cüretkâr yeni bina, kentle **maceraperest konut mimarisi** arasındaki flörtün bir ürünüdür. Ortadaki açık avluyu çevreleyen 700 dairenin yer aldığı yamuk piramit biçimli binanın Hudson Nehri Parkı'na bağlanması planlanmaktadır.

Dünya Ticaret Merkezi Bağlantı İstasyonu YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

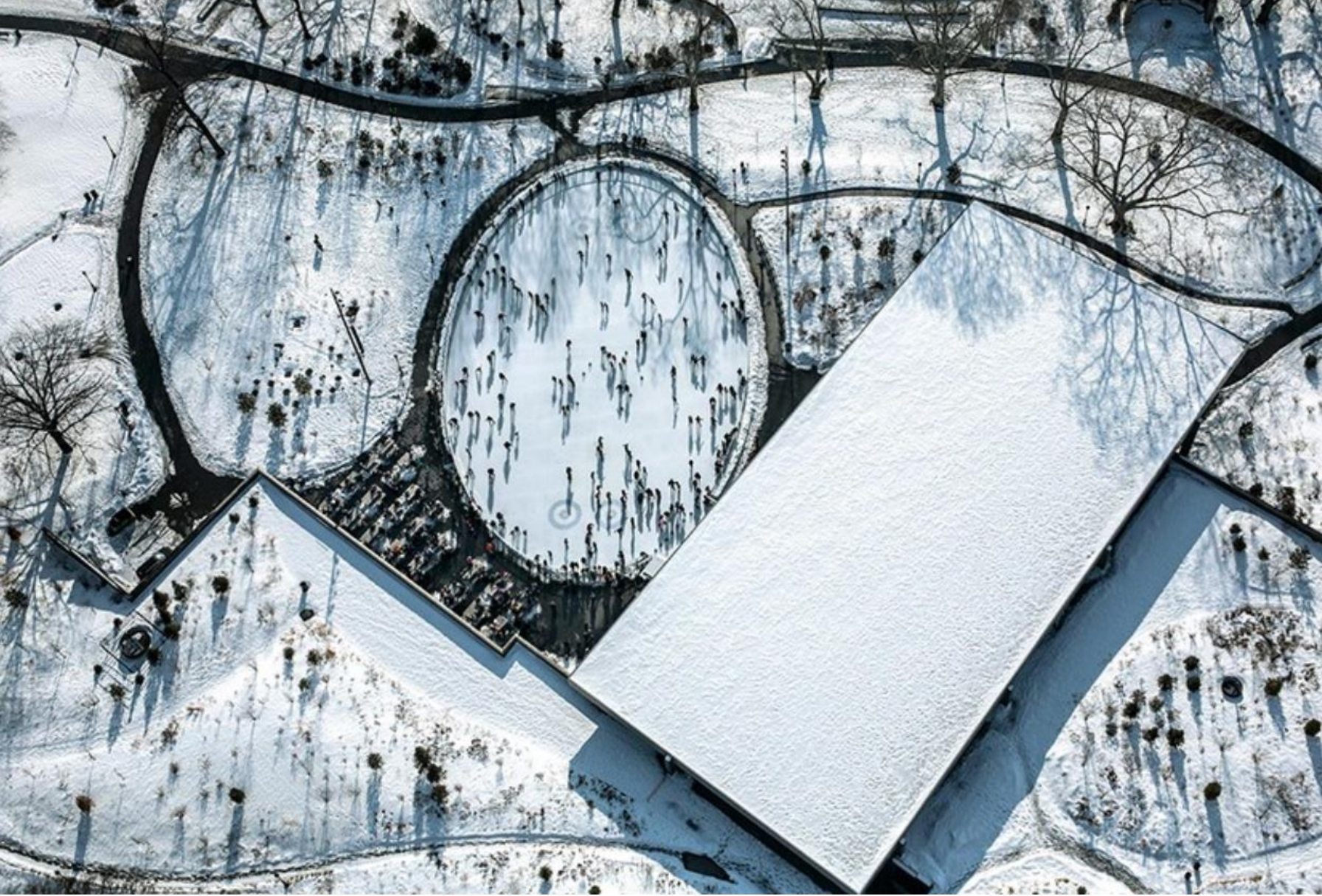

Nefes kesici olarak övülen, müsriflik göstergesi diye alay konusu olan 4 milyar dolarlık **Dünya Ticaret Merkezi Bağlantı İstasyonu'nun** tasarımı, ünlü İspanyol mimar **Santiago Calatrava'ya** aittir. İstasyonun New Jersey'den gelen trenleri 11 metro istasyonuna bağlaması planlanmaktadır.

Brooklyn Prospect Park YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

Brooklyn, **Prospect Park'ta**, LeFrak Center at Lakeside'daki patikalar, kafe ve paten sahasının zarif geometrisi, kış manzarasında belirgin hale gelmektedir.

Mercedes House YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

Bir otopark alanı üzerine kurulan West 54th Street'teki **Mercedes House'da** aşağı doğru inen ardışık balkonlar ve lüks araba markasına ait bir sergi salonu bulunmaktadır.

Governors Adası YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

Eskiden askeri üs olan **Governors Adası**, telkâri benzeri patikalarıyla körfezin ve Özgürlük Anıtı'nın göz alabildiğine manzarasını sunan bir park olarak yeniden yaşam kazanmıştır.

Whitney Amerikan Sanatları Müzesi YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

Ünlü İtalyan mimar **Renzo Piano** tarafından tasarlanan yeni **Whitney Amerikan Sanatları Müzesi'ni** gezmeye gelenler, rengarenk sandalyelerin bulunduğu çatı teraslarını keşfetmektedir. 85 yıllık müzenin lüks **Madison Avenue'den** modern **Chelsea bölgesine** taşınması, kentin eski zenginlerin kalesi olmaktan, yeni zenginlerin oyun alanı olmaya doğru geçirdiği değişimin bir göstergesidir.

432 Park YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

İster ufuk çizgisini bozan bir felaket olarak görölsün, ister bir mühendislik harikası kabul edilsin; sonbaharda (2015) inşaatı sürerken fotoğraflanan **432 Park (426 m)**, kentin en dikkat çekici, süper yüksek binası haline gelmiştir. En tepedeki dairelerden **Central Park'ın** nefes kesici manzarası izlenebilmektedir. Çatı katı dairesi 95 milyon dolara satılmıştır.

Four Freedoms Park YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

Four Freedoms Park, 1970'lerde mimar **Louis Kahn'ın** tasarladığı en son çalışma olmuştur ancak proje, 2012 yılında bitirilebilmiştir. **Franklin D. Roosevelt'in** (1882-1945) ifade ve din özgürlüğüne, yoksulluk ve korkudan kurtulma özgürlüğüne dayalı bir dünya kurma çağrısı yaptığı 1941 yılındaki konuşmasını onurlandıran park, Doğu Nehri'ndeki yeniden geliştirilen **Roosevelt Adası'nın** güney ucunda bulunmaktadır.

Conrad New York Oteli YENİ NEW YORK

Fotoğraf : George STEINMETZ NG

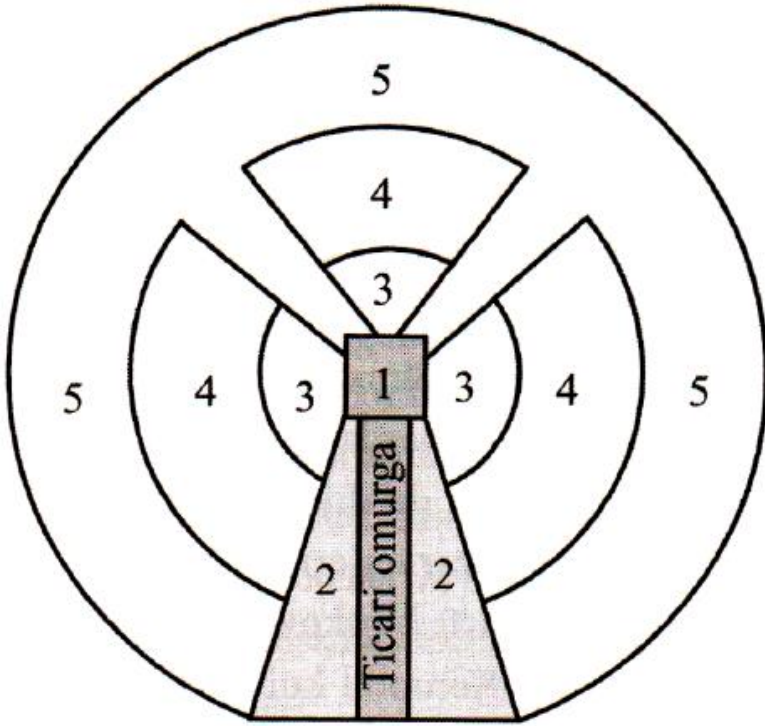

Fotoğrafta, aşağı Manhattan'daki içinde şef bahçesi bulunan yeşil çatıya sahip, çevre dostu **Conrad New York oteli** görülmektedir.

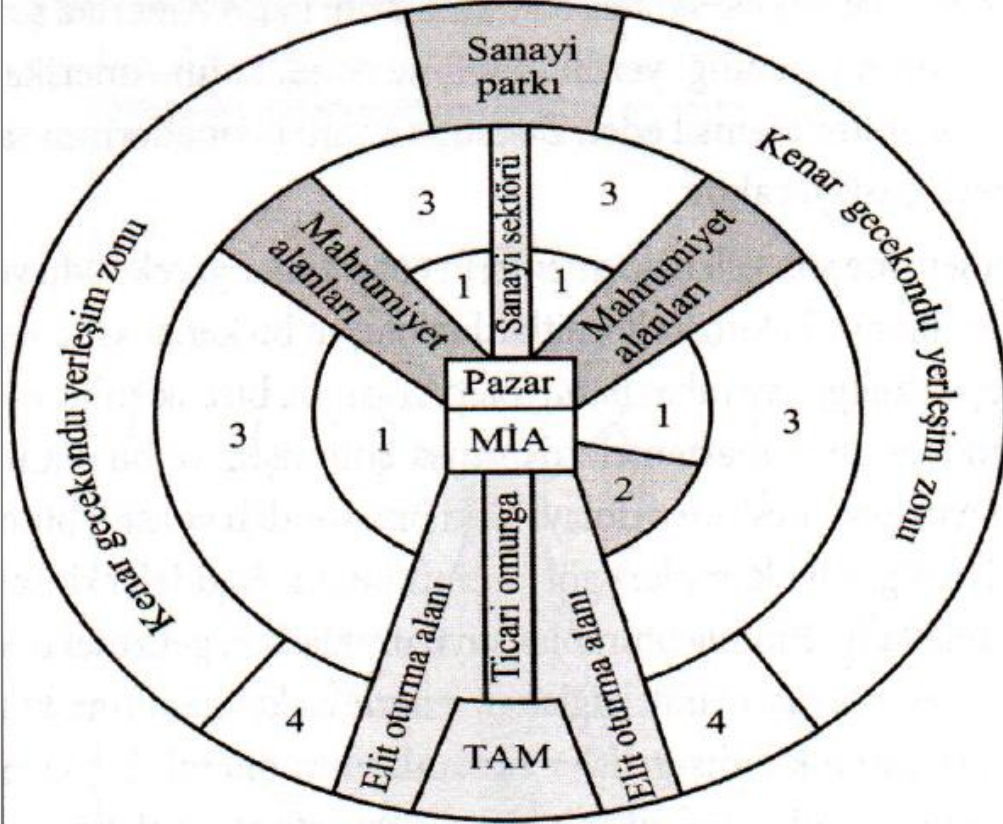

Şehir Modelleri LÂTİN AMERİKA ŞEHİRİ

Çizim: KNOX VE AGNEW 1994 aktaran UĞUR-ALİAĞAOĞLU ŞEHİR COĞRAFYASI 2015

- 1 Merkezi iş sahası
- 2 Elit oturma zonu
- 3 Olgunluk zonu
- 4 Büyüme zonu
- 5 Kenar, gecekondu yerleşme zonu

- MİA: Merkezi iş alanı
- TAM: Toplu alışveriş merkezi (Mall)
- 1 Olgunluk zonu
- 2 Soylulaştırma
- 3 Büyüme zonu
- 4 Orta sınıf konut alanı

Ernest Griffin ve Larry Ford tarafından **1980** yılında geliştirilen **Latin Amerika şehir modeli** birçok elemandan oluşmaktadır. Bunlar; merkezi iş sahası, ticari omurga ve onunla ilişkili elit oturma alanı ile iç içe birbirlerini kuşatan ve merkezden uzaklaştıkça yerel hizmetlerde kalitenin düştüğü diğer oturma alanlarıdır (Solda). Ford **1996** yılında, Latin Amerika şehir modelinde değişiklikler yaparak **yeni bir model** geliştirmiştir (Sağda). Yeni modele eklenen elemanlar; **pazar alanı, alışveriş merkezi, sanayi parkı, otoyol, orta sınıf konut alanı ve gentrifikasyon (soylulaştırma) alanıdır.**

Karakas VENEZUELA

Fotoğraf: Jonas BENDIKSEN NG

Çok katlı apartman sakinleriyle aynı yamacı paylaşan çocuklar, **3 milyonluk** Karakas şehrini çevreleyen gecekondu mahallelerinden birindeki bir dükkanda dans ederken görülmektedir. Günümüz dünyasında her yedi kişiden biri, gecekonduarda yaşamaktadır. Bu insanlara daha iyi konut ve eğitim sağlamak , nüfusu 7 milyarı aşan ve giderek artan bir dünyanın ele alması gereken büyük zorluklardan biri olacaktır (Venezuela: 31milyon).

